

OR

Education and Development Journal
Часопис-Образовање и развој
Časopis-Obrazovanje i razvoj
Education and Development Journal

Broj 2 • Godina I • maj/svibanj 2005.
Cijena 10,00 KM • 400 din • 5 evra

TEMA BROJA:

Pred konferenciju u Bergenu

str. 4

INTERVJU: Prof. dr Izudin Kapetanović

U tijesnoj košulji

str. 6

TEMA:

Bolonjski proces u BiH

str. 8

DOKUMENT:

Bolonjska Deklaracija

str. 30

DAUS

ODELJENJE ZA NAPREDNE DODIPLOMSKE STUDIJE

www.bos.org.yu/daus

GLAVNI
PROGRAM

PROGRAM
EU I BALKAN

multidisciplinarni moduli

Građansko društvo I i II	Uvod u institucije, procedure i pravo EU
Tržišna privreda	Ekonomija EU
Ličnost i demokratija	Evropa i Balkan
Igra - temelj kulture	Strategija SCG za priključenje EU
Finansijska tržišta i berzansko poslovanje	Ideja Evrope: od Antike do EU
Evropske integracije	Konstitucionalizacija Evrope
Religija i društvo	EU i svetska trgovina
Prožimanje civilizacija	Evro-atlantski odnosi: razvoj i savremeni izazovi
Akademsko pisanje	Proširenje EU na istok
Veštine: retorika, poslovna kultura, prezentacija	Ideja Evrope u umetnosti i književnosti

tutorski radovi i eseji
slobodne aktivnosti   **izborne aktivnosti**

Beogradska otvorena škola, Masarikova 5/16, 11000 Beograd, SCG
tel. +381 11 30 65 800, faks: +381 11 36 13 112, imejl: bos@bos.org.yu
<http://www.bos.org.yu>

Kontakt

T r a v n i k
Janković B.B. Bosna i Hercegovina
Tel: ++387/30/517 454 517 455
Fax: ++387/30/517 457
E-mail: vizija@bih.net.ba

B e o g r a d
Masarikova 5/16, Beograd, SCG
Tel: ++ 381 /11/30 61 577
Fax: ++ 381 /11/30 61 577
E-mail: or-redakcija@bos.org.yu

B a n j a L u k a
Karadorđeva 44, P. fah 24, Laktaši, BiH
Tel: ++387/51/322 850, 322 852
Fax: ++ 387 /51/322 851
E-mail: vizija.ik@tool.net

prof. dr Refik Šećibović

Pod znakom pitanja

Kako sprovesti Bolonjski proces u jugoistočnoj Evropi – imperativno je pitanje koje dominira u naslovima novinskih članaka, izveštajima elektronskih medija i sadrži se u svim uvodnicima skupova posvećenih obrazovanju u regionu zapadnog Balkana. Pristali smo na neophodno. To je napredak jer u prethodnom periodu, nakon objave principa Bolonjskog procesa, prevladavao je stav da nama, zapadnobalkanskim zemljama i odnegovanom humboltovskom akademizmu ništa ne nedostaje. Tačnije, nedostaju veće plate pa da se balkanski obrazovni prostor ovenča oreolom savršenosti. Akademski duh naprosto odbija da prihvati tržište kao nov cenzor i značajan faktor uticaja na strukturu visokoobrazovnog kadra.

Osluškujući javno iskazane stavove, kao da se nameću dva rešenja: realno i fikcionalno. Po nastupima poslanika akademskog sveta, više okrenutih sebi nego studentima, sasvim je realno da Svevišnji, čiji god bio, u jugoistočnoj Evropi sam sprovede Bolonjski proces te usaglasi i harmonizuje visokoobrazovne institucije naših prostora sa evropskim, već odavno modernim univerzitetima. Naučnofantastični obrazac, u realnosti dakle jednako neutemeljen, bio bi da profesori na fakultetima prihvate novost iz Evrope i počnu da rade! U tom smislu uvodnik časopisa O&R pred Bergensku konferenciju ističe ono što se malo ističe, ako se ne skriva, a pitanje je kojim bi trebalo da se bavi i akademska i opšta javnost – kuda ide jugoistočna Evropa u oblasti visokog obrazovanja?

Pitanje se godinama postavlja na mnogim univerzitetima u ovoj regiji. Stvarni problem zahteva sagledavanje realne situacije i sadrži potpitanje o sudbini visokog školstva – postoji li grupa stručnjaka u visokom obrazovanju spremnih da podnesu izveštaj finansijerima sopstvenih univerzitetskih karijera i korisnicima, studentima i široj društvenoj zajednici.

Bolonjski proces otvara i pitanje odgovornosti univerzitetskog nastavnika za svoj naučni rad i zahteva od njega da ostvari i korisnicima ponudi kvalitet. Visoko obrazovanje u tesnoj vezi sa tržištem otvara procese koji bitno i suštinski menjaju dosadašnji način finansiranja, strukturu, organizaciju i rezultate visokog obrazovanja.

Odgovornost svih aktera pred svim delovima društva nameće se kao kriterijum. Visoko obrazovanje osetljiva je materija i pitanje najviših vrednosti jednog naroda. Pred velikim promenama koje slede naći će se u nezavidnom položaju – u procepu između političara, krojača svih politika pa i obrazovne, nezadovoljnih studenata, poreskih obveznika... – upravo oni profesori više angažovani u drugim oblastima nego u obrazovanju. Jasno, doživotno učenje je zapostavljeno, a neminovno je obaveza i univerzitetskih profesora.

U posmatranju reforme visokog obrazovanja mnogo rečenica završava se upitnikom. Nažalost,

još uvek je malo odgovora u ponudi i to, čini se, sve manje kako se ubrzano primiče i usvaja ideja o jedinstvenom obrazovnom prostoru tesno povezanom sa tržištem radne snage. Gde će studirati naši mladi? Gde će i za koga raditi? Šta će raditi naši profesori... svi su se našli pod znakom pitanja.

Bolonjski proces kao bauk kruži ovim delom Evrope, satanizovan od mnogih, navodno tradiciji okrenutih, branilaca pravih vrednosti. Ali veliki iskorak u viziji koju Bolonjski proces sobom donosi jeste njegova plemenita dimenzija – zaštićeni će biti direktno zainteresovani za kvalitetno obrazovanje, njegovi neposredni ili posredni korisnici, pre svega studenti i poslodavci.

Kako ćemo nesprenni u evropske obrazovne tokove? Kako ćemo doći do studenata ravnopravnih partnera, kada su profesori potpuno nepripremljeni za sopstveno ocenjivanje, osluškivanje studentskih želja i menjanje načina predavanja? Kako doći do partnera kada poslodavci nisu spremni da definišu znanja i veštine budućih zaposlenih? Postoji opasnost da se u regionu jugoistočne Evrope, prema više puta potvrđenim zajedničkim osobinama svih koji taj prostor ispunjavaju tradicijom banalizovanja, nedoslednošću u sprovođenju dogovorenog, improvizacijom svega u svemu... Bolonjski proces svede na uvođenje bodova po ECTS-u, a stari način rada – na prodaju magle kao klasike.

Jedinstveni evropski prostor visokog obrazovanja treba da bude uspostavljen 2010. godine. Kako će se zemlje regiona uključiti? Na brzinu i po sili zakona? Hoće li primena Bolonjskog procesa biti svedena na papirnu verziju obrazovnih reformi uz stari način rada?

Može se dogoditi da Bolonjski proces postane proces razvoja privatnih fakulteta i otvaranja širom vrata za strane. Neki se lociraju na atraktivnim mestima i broj njihovih studenata je u porastu. To vodi u paradoks – dok se političari svađaju oko zakona o visokom obrazovanju, oko očuvanja nacionalnih simbola, veliki broj mladih studira na engleskom jeziku, na stranim univerzitetima (imaće strane diplome), predaju im strani profesori. Mladi su nestrpljivi i neće dugo čekati da se političari i profesori na državnim univerzitetima dogovore i osmisle kako da „prevare“ evropske standarde. Oni uveliko odlaze na studije. Sutra će oni osnivati nove reformisane, opremljene, za saradnju otvorene univerzitete.

Dvadeset prvi vek se bazira na društvima koja uče i znanje postaje važan razvojni segment. Taj razvoj kroz visoko obrazovanje počeo je i to je ono što mlade privlači da traže rešenja pre onih koji ih podučavaju. Zato emisari znanja, poslanici naučne misli moraju nešto da prihvate – moraju početi da uče da bi nastavili da čine univerzitet čija je misija razmena vrhunskog znanja kroz slobodu istraživanja.

Ovako će nakon 2010. tražiti neki novi posao! Jer biće verovatno kasno da uhvate zadnji vagon poslednjeg voza na relaciji razjedinjeni Balkan – ujedinjena Evropa.

Šećibović

Sadržaj:

TEMA BROJA

Pred konferenciju u Bergenu 4

INTERVJU

U tiješnoj košulji 6

TEMA

Bolonjski proces u BiH 8

INTERVJU

Opasnost za proračun 10

TEMA

Luksemburška studentska konvencija 12

Iz ugla studenata 12

JUGOISTOČNA EVROPA

Sve manje para za struju, vodu i nastavu 15

Između Federacije i Republike .. 17

Jubilej univerzitetskog obrazovanja u Srbiji. 18

U toplom zagrljaju Bugarske 19

Đački parlament. 21

Studiranje na kredit 22

Razvoj informacionog društva u BiH. 22

Prigovor savesti 24

Mirovna karavana u regionu 25

Lakša statistika. 26

DOKUMENT

Bolonjska deklaracija. 30

Savet:

Darko Uremović, Senad Tatarević, Iskra Maksimović, Cornelia Gilch, predstavnik Reformskih obrazovnih krugova;

Glavni i odgovorni urednik:

Refik Šećibović - refik@bos.org.yu;

Sekretar redakcije:

Azra Kadrić-Čolić - vizija@bih.net.ba;

Redakcija:

Bojana Čebić-Cvetković - bcebic@eunet.yu, Olga Nikolić

- olgan@infosky.net, Radmila Pejić

- radmilap@bos.org.yu;

Tehnička obrada: Sretko Bojić;

Lektor: Vesna Smiljanić;

Tekst preveli: Cambridge centar

Banja Luka - Svetlana Mitić,

Proofreading: Amanda Boatwright ;

Adresa redakcije:

OR-redakcija@bos.org.yu

Prof. dr. Srbijanka Turajlić,
Elektrotehnički fakultet
Univerziteta u Beogradu,
Nosilac Uneskove katedre za
menadžment univerziteta

Pred konferenciju u Bergenu

**Bolonjski proces:
kreiranje evropskog prostora
visokog obrazovanja**

Dvadeset prvi vek, označen kao „epoha znanja” donosi, između ostalog, potrebu za značajnim porastom broja diplomiranih stručnjaka. U ovom trenutku Kina ima 18 000 000 studenata, što predstavlja samo 14% od ukupnog broja mladih ljudi koji bi mogli da stiču visoko obrazovanje. U Indiji 10 000 000 studenata čini 10% populacije u starosnom dobu za studije. Na desetina miliona mladih ljudi očekuje da im neko ponudi mogućnost da se upišu na studije. Polazeći od ovih brojeva, prirodno je što se u Evropi počelo razmišljati o restrukturiranju sistema visokog obrazovanja. Naime, sasvim je izvesno da zemlje Evrope, u kojima je ukupan broj stanovnika manji od broja studenata u mnogim dalekoistočnim zemljama, ne mogu da igraju ozbiljnu ulogu na tom budućem tržištu znanja. Sa druge strane, imajući u vidu da je Evropa zapravo kolevka visokog obrazovanja, čini se da bi bilo neprirodno da ona, zbog svoje nesposobnosti da se prilagodi globalizaciji, izgubi primat u ovoj oblasti.

Suočeno sa ovim izazovom 29 evropskih zemalja odlučilo je da ujedini svoje kapacitete i pristupi formiranju

evropskog prostora visokog obrazovanja. Ovom procesu koji se, zbog potpisivanja prve deklaracije u Bolonji juna 1999. godine označava kao Bolonjski proces, kasnije se priključilo još deset zemalja Evrope. Tako su stvoreni uslovi da se formira evropski prostor visokog obrazovanja koji bi mogao da postane atraktivan za studente iz čitavog sveta.

Evropski prostor visokog obrazovanja ne podrazumeva jedan jedinstven sistem, već niz principa na kojima svaka zemlja koja je pristupila procesu mora da zasniva svoj sistem visokog obrazovanja. Među ovim principima su: trostepeni sistem studija sa bodovima po ECTS-u (European Credit Transfer System) kao merom realnog opterećenja studenata u savladavanju studijskog programa, dodatak diplome, kontrola i obezbeđivanje kvaliteta studija, učešće studenata kao ravnopravnih partnera

u obrazovnom procesu, mehanizmi za priznavanje kvalifikacija u skladu sa Lisabonskom konvencijom, učenje celog života, uspostavljanje veze sa evropskim prostorom istraživanja, evropske studije, mobilnost studenata i profesora itd.

Paradoksalno je ali istinito, da se harmonizacija sistema visokog obrazovanja u Evropi odvijala u isto vreme kada se u našem regionu odvijao upravo obrnut proces – razgradnja svega zajedničkog. Tek nakon deobe prostora visokog obrazovanja u skladu sa granicama nacionalnih država, sve zemlje regiona su tokom 2001. i 2003. godine zaključile da je neophodno da se uključe u integrativne procese u Evropi. Srbija je septembra 2003. godine zvanično pristupila Bolonjskom procesu.

Ideja s ciljem

Za razliku od mnogih drugih deklaracija koje se potpišu, a potom vremenom polako padnu u zaborav, karakteristika Bolonjske deklaracije jeste jasno definisana procedura za praćenje njenog sprovođenja, kao i krajnji cilj: kreiranje jedinstvenog evropskog

prostora visokog obrazovanja do 2010. godine. Još na prvom sastanku pri sastavljanju deklaracije, dogovoreno je da se formira Komitet za praćenje Bolonjskog procesa koji bi osmišljavao i sprovodio aktivnosti vezane za reformski proces i pripremao izveštaje o stanju reformi. Takođe je dogovoreno da se svake druge godine ministri obrazovanja okupe i razmotre koliko se odmaklo u reformi i definišu sledeće zadatke. Do sada su održana dva takva sastanka, u Pragu 2001. godine i u Berlinu 2003. Na oba sastanka usvajanjem odgovarajućih kominikea dopunjen je i razrađen Bolonjski proces. U Berlinu je prvi put definisano i nekoliko veoma konkretnih zadataka, koje potpisnice treba da ispune do početka 2005. godine i da o tome podnesu izveštaj na sledećoj ministarskoj konferenciji, koja će se održati maja ove godine u Bergenu.

bologna
process

bergen
2005

Prirodno je, dakle, postaviti pitanje gde se Srbija nalazi u predvečerje konferencije u Bergenu.

Zvaničan izveštaj koji je naša zemlja podnela za konferenciju, a u kome je trebalo precizno odgovoriti na niz pitanja u vezi sa stanjem reforme visokog obrazovanja, ne daje konkretan odgovor gotovo ni na jedno pitanje. Drugim rečima iz izveštaja se zaista ne može saznati dokle smo stigli sa reformom visokog obrazovanja.

Očekuje se da sve zemlje do početka školske 2005/2006. godine započnu studije po trostepenom modelu (diploma, magistratura, doktorat), pri čemu se svaki nivo studija definiše određenim brojem bodova i okončava izdavanjem diplome i dodatka diplome. U cilju formiranja novih studijskih programa očekuje se da se u okviru svake zemlje specifikiraju uporedive kvalifikacije zasnovane na opterećenju, ishodu učenja, stečenim kompetencijama i struci.

Zaostajanje ili prednjačenje?

Stiče se utisak da je na planu reforme studijskih programa Srbija učinila najznačajniji pomak. Iako zvanični podaci nisu dostupni, može se proceniti da je oko 30% svih studijskih programa u Srbiji već u nekoj meri reformisano i da se, i na onim fakultetima koji još uvek nisu počeli sa reformom, o tome intenzivno razmišlja. Nažalost ovaj procenat je daleko manji od procenata promenjenih programa u drugim evropskim zemljama i izvesno je da cilj postavljen u Berlinu neće biti ostvaren. Nadalje, uprkos činjenici da svi reformisani programi imaju makar formalno dodeljene bodove, ne vidi se da je pri njihovom određivanju u obzir uzimano stvarno opterećenje koje student ima u savladavanju odgovarajućeg dela programa. Drugim rečima, bodovi se mnogo više javljaju kao formalnost, a daleko manje kao suštinski nov koncept organizacije studija. Poseban problem predstavlja i činjenica da se novi programi studija formiraju prevashodno na osnovu profesionalnih interesa sadašnjih nastavnika, a daleko manje na osnovu sagledavanja željenih kvalifikacija, znanja i veština koje se ostvaruju jednim studijskim programom.

Konačno, čak i da su reformisani programi izuzetno dobri, oni se ne mogu uspešno izvoditi u sistemu studija organizovanom po postojećem zakonu. Naime, za reformu strukture studija neophodno je da se donese novi zakon

koji bi predvideo kontinuirano učenje i napredovanje na studijama u skladu sa stečenim bodovima.

Napomenimo i da je od svih univerziteta u Srbiji do sada samo Univerzitet u Novom Sadu počeo sa izdavanjem dodatka diplome.

Kontrola kvaliteta

Očekuje se da se do kraja 2005. godine uspostavi nacionalni sistem kontrole kvaliteta koji treba da uključi: definiciju odgovornosti tela i ustanova i evaluaciju programa ili ustanova, što dalje uključuje internu evaluaciju, eksternu recenziju, participaciju studenata i objavljivanje rezultata, sistem akreditacije ili neku sličnu proceduru, međunarodno učešće u evaluaciji, kao način saradnje sa sličnim sistemima u drugim zemljama. Očekuje se, takođe, da ENQA (European Network for Quality Assurance) u

Zakon o univerzitetu

Moj urođeni optimizam tera me da verujem da se sve što je propušteno u protekloj godini još uvek može nadoknaditi, ali samo tako što bi se odmah doneo novi zakon o visokom obrazovanju i što bi se uložio zajednički napor za njegovu što bržu i što efikasniju primenu. Novi zakon omogućio bi, bar onima koji to žele i mogu, da uhvate korak sa Evropom. Konačno, novi zakon, koji bi bio donet pre konferencije u Bergenu, omogućio bi nam da se sa malo manje nelagode suočimo sa kolegama iz Evrope i uverimo ih da mi i dalje želimo da budemo deo evropskog obrazovnog prostora.

saradnji sa drugim institucijama izradi sistem standarda, procedura i uputstava za sprovođenje kontrole kvaliteta.

S punom svešću o obimu i značaju ovog posla Republički savet za razvoj univerziteta je, još krajem 2003. godine, zadužio Komisiju za akreditaciju da pripremi predlog standarda i procedura na osnovu kojih bi se pokrenula javna rasprava. Komisija je postavljeni zadatak obavila u proleće 2004. godine, no ni novi saziv Republičkog saveta ni Ministarstvo prosvete i sporta nisu pokazali nikakav interes za rezultate rada Komisije. U želji da se stvari ipak pokrenu sa mrtve tačke, Uneskova katedra za menadžment univerziteta, na AAOM-u, objavila je publikaciju u kojoj su predstavljeni predlozi Komisije za akreditaciju i distribuirala je svim visokoškolskim ustanovama u zemlji. Nažalost, Ministarstvo još dalje nije pokazalo

želju da preuzme inicijativu, tako da u formalnom smislu po ovom pitanju u Srbiji nije urađeno gotovo ništa.

Očekuje se da sve zemlje ratifikuju Lisabonsku konvenciju i formiraju jasnu i transparentnu proceduru za priznavanje stepena i perioda studiranja u skladu sa tom konvencijom.

Naša zemlja je pristupila konvenciji u junu 2001. godine, ratifikovala je u septembru 2003. i predala instrumente ratifikacije u martu 2004. godine. Očekivalo se da se procedura priznavanja kvalifikacija u skladu sa konvencijom reguliše novim zakonom o visokom obrazovanju. Nažalost taj zakon nije donet. Međutim i u postojećem predlogu zakona zadržan je tradicionalni postupak nostrifikacija diploma koji se veoma teško može uskladiti sa Lisabonskom konvencijom. Dakle, ni na ovom polju nismo ispunili obavezu iz Bergena.

Pozicija u regionu

Kada se izloženi podaci sagledaju u svetlu izveštaja koji su podnele druge zemlje Evrope onda se, nažalost, jasno vidi da Srbija u ovom trenutku izuzetno zaostaje u procesu reformi. Bez želje da se prejudicira ishod konferencije u Bergenu, opravdano je strahovati da će naša zemlja dobiti veoma nisku ocenu za postignute rezultate. Tome će svakako doprineti i činjenica da mi još uvek nemamo ni zakon o visokom obrazovanju koji bi omogućio punu reformu sistema u skladu sa principima Bolonjskog procesa. Ovo zaostajanje prirodno teško pada.

Treba zapaziti da Bolonjski proces ima još jednu vrednost, a to je njegova panevropska orijentacija. Za razliku od mnogih drugih procesa koji su ograničeni na Evropsku uniju, i koji se šire po Evropi sa širenjem Evropske unije, Bolonjski proces je već u svom nastanku uključio sve zemlje Evrope, ili bar one koje nisu bile pod sankcijama i koje su želele da u njemu učestvuju. Na taj način, evropski prostor visokog obrazovanja postaje svojevrstni preteča ujedinjene Evrope. Ovo je izuzetno značajno posebno za zemlje poput naše, koje će još neko vreme čekati na prijem u Evropsku uniju. Bar jedna dimenzija te Unije, po mnogim mišljenjima najznačajnija, već nam je dostupna i samo od nas zavisi u kojoj meri ćemo je iskoristiti. Ako se sagleda naše trenutno stanje, čini se da mi i tu prednost ne pokušavamo da iskoristimo.

E-mail: sturajlic@aaen.edu.yu

Prof. dr. Izudin Kapetanović,
rektor Univerziteta u Tuzli

■Šta je suštinski promjenjeno u oblasti visokog obrazovanja u kantonu donošenjem reformskog zakona?

Osnovne odrednice zakona su definisanje univerziteta kao integrisane zajednice fakulteta umjesto labavih zajednica fakulteta kao što je bilo do tada. Univerzitet u Tuzli, po zakonu iz 1999. godine prerasta u integrisanu strukturu i jedinstveni pravni subjekt. Mi smo prvi u ovome regionu odustali od tadašnje organizacije univerziteta koja je bila specifična samo za bivšu Jugoslaviju, Austriju i Slovačku. Fakultetima Univerziteta u Tuzli oduzet je pravni subjektivitet i oni su postali organizacione jedinice univerziteta. Mi smo i danas jedini integrisani univerzitet, ne samo u BiH, već i u regionu. To nas je dovelo do jedne potpuno nove koncepcije upravljanja Univerzitetom i omogućilo nam je velike dosege.

Napominjem da je 2000. godine na Univerzitetu u Tuzli studiralo 5 282 studenta i radilo oko 300 nastavnika i saradnika. Danas

radova i istraživanja... Mi planiramo 2007. godine evaluirati naše nastavne planove i programe i da vidimo je li formula 4 + 1 + 3 adekvatna.

■Ima li zakon i nedostataka i da li je akademska zajednica autonomna u osmišljavanju i sprovođenju promena?

Zakon je donesen 1999. godine, dakle godine kada je donesena Bolonjska deklaracija i on naravno ne sadržava ciljeve iz Bolonjskog procesa. No, ja sam zagovornik aksioma da nam nedostatak zakonske podrške ne može biti opravdanje da ne činimo ništa na implementiranju bolonjskih ciljeva. Mi smo uveli ECTS na sve studijske odsjeke premda se on ne spominje u zakonu. Ali Zakon ga ne zabranjuje. Mi smo kroz univerzitetska akta definirali da je to evropski kreditni transfer sistem koji ima i snažnu akumulacijsku komponentu. Dakle, svaki semestar nosi 30 bodova od kojih je 25 obaveznih, a ostatak programa student bira sam. Dakle, naši studenti imaju 16,7 posto izbornih bodova. To

U tijesnoj košulji

Ako usporedimo apsolutne izraze, sa manje javnih sredstava u periodu od 1999. do 2000. godine postigli smo dobre rezultate. Ovo je naročito značajno ako znamo da se finansiranje od strane države, kantona, svake godine smanjuje za 20 posto, a da smo istovremeno povećali dva puta broj zaposlenih i tri puta broj studenata. Bez ove reforme to ne bismo mogli!

imamo oko 15 000 studenata, oko 700 stalno zaposlenih, izučava se preko 1 600 predmeta na 44 studijska odsjeka i već drugu godinu implementiramo ECTS – evropski kreditni transfer sistem. Implementiramo i druge ciljeve iz Bolonjskog procesa: doneseni su novi nastavni planovi i programi, a trajanje studija je, osim na Medicinskom fakultetu, svedeno na četiri godine.

Donesen je niz značajnih dokumenata: pravilnika, pravila, standarda, normativa u radu i ponašanju. Normirali smo i definirali procedure. Također smo racionalizirali poslovanje, pa s manje javnih sredstava postižemo više. Povećali smo efikasnost u svakom pogledu

■Kako je organizovano studiranje i za koji ste se model opredelili?

Bolonjski proces podrazumijeva trostepeno obrazovanje prema jednoj od dviju formula: 3 + 2 + 3 godine ili 4 + 1 + 3 godine. Dakle, trostepeno visoko obrazovanje treba trajati ukupno 8 godina. Mi smo se opredijelili za ovu drugu formulu: 4 + 1 + 3. Dodiplomski studij traje četiri godine ili 240 bodova po ECTS-u, postdiplomski reduciramo na jednu godinu, ili 60 bodova po ECTS-u, a od ove godine ćemo uvesti doktorski studij koji će trajati tri godine i nosit će 180 bodova po ECTS-u. Dakle, dosadašnji način doktoriranja mijenja se u skladu s Bolonjskim procesom, ustanovljavaju se doktorski studiji koji će imati nastavu prve dvije godine, a u trećoj je predviđena izrada doktorata, naravno sve uz objavljivanje naučnih

također znači i da student jednog fakulteta Univerziteta u Tuzli može da bira predmet sa drugog fakulteta ili drugog studijskog odsjeka na svom fakultetu. To je poenta i to je obezbijedila naša integrisanost – mi u okviru univerziteta imamo mobilnost studenata. Kad tu mobilnost dovedemo do jednog relevantnog nivoa, onda nam je lakše da kao univerzitet nastupimo partnerski sa drugim univerzitetima i da ostvarimo širu mobilnost studenata i tako osnažimo još jedan od bolonjskih ciljeva. Mobilnost studenata ne može postojati u okvirima izolovanog sistema i to što neki fakultet ima kreditni sistem, a ostali fakulteti na istom univerzitetu to nemaju, ovu misiju čini nemogućom.

Vratimo se Vašem pitanju o nedostacima Zakona. Mislim da on ne razrađuje deklariranu autonomiju. Saglasnost na izbor rukovodstva Univerziteta daje Vlada Tuzlanskog kantona koja također postavlja i Upravni odbor. Upravni odbor ima devet članova – izborili smo se da tri člana budu iz reda nastavnika, a da šest imenuje Vlada. Mogu reći, imamo sreću da u Vladi sjede ljudi sa kojima korektno saradujemo, ali stvari želimo urediti institucionalno. Želimo eliminisati vanjske utjecaje i obezbijediti istinsku autonomiju univerziteta. Naravno, to je dug put. Dobro rješenje u Zakonu je da se rektor i dekani biraju javnim konkursom, no loše je što im je mandat dvije godine.

Nadalje, Zakonom treba pojasniti i učešće studenata u odlučivanju. Mi smo ih

u rad univerziteta uključili samoinicijativno i cijenim da je to dobro – deset posto članova Senata čine studenti koji u Senatu punopravno glasaju. Naravno, tu su i ostali bolonjski ciljevi kao što je cjeloživotno obrazovanje, koje može postati dodatni izvor sredstava za univerzitete.

■Kako u praksi funkcioniše sistem raspodele vlasti između univerziteta i fakulteta?

Registriranjem univerziteta kao pravnog subjekta fakulteti su izgubili pravni subjektivitet. Zadržan je termin fakultet i mi imamo dekane fakulteta, što je po mom mišljenju tranzicijski period. Praktično i teorijski fakulteti više ne postoje. Akademska zajednica će to prihvatiti vremenom, jer promjene koje slijede su velike.

Postoji jedan jedini račun Univerziteta u Tuzli i fakulteti su organizirani tako da se mogu baviti isključivo organizacijom nastavno-naučnog procesa dodiplomskog, postdiplomskog i doktorskog studija. U tom segmentu oni ostvaruju svoju potpunu autonomiju. Probleme curenja krova neće rješavati dekan već organizirane središnje službe na univerzitetu. Uloga dekana je da se stara da što veći broj upisanih studenata diplomira na vrijeme. Osim nastave, fakulteti se bave i naučnoistraživačkim radom i u tome su autonomni potpuno. Dekan ima pravo da sklapa ugovore sa bilo kim u bilo kojem iznosu u oblasti nauke, elaborata, studija... univerzitet od toga prema pravilu dobiva 15 posto ali brine o infrastrukturi, računarima, opremljenosti laboratorija, grijanju... sve te obaveze preuzima univerzitet. Osim toga, neki fakulteti su efikasni, neki nisu, neki su afirmativni drugi ne... sve plaće i svi dodaci na plaće idu sa računa Univerziteta koji predstavlja partnera Vladi sa kojom pregovara, a ne trinaest dekana.

■Koliko država učestvuje u finansiranju visokog obrazovanja u koliko univerzitet ostvaruje vlastitih sredstava i kako ih raspoređuje?

Oko 60 posto iznosi učešće države, a oko 40 posto ostvarujemo sami. Mi smo jedini univerzitet u BiH koji posluje u okviru trezora Ministarstva finansija Tuzlanskog kantona. Postoje utvrđena pravila kako se sredstva raspoređuju. Vjerujte, to sjajno

funkcioniše. Trezorski sistem finansiranja na univerzitetu osmišljen je i prije nego što je to ustrojeno na državnom nivou. Sredstva se raspoređuju na pedeset podračuna, novčani tokovi su na jednom mjestu, a rashodovanje smo odgovarajućim odlukama, pravilima ponašanja i standardima regulirali. Moja je ocjena da smo u proteklih pet godina vrlo uspješno sproveli organizacijsku reformu Univerziteta.

■Kako je to uticalo na plate zaposlenih?

Plate su ostale na istom nivou. Sredstva iz budžeta namijenjena su za pokrivanja plaća i materijalnih troškova, a ostala sredstva se troše prema precizno utvrđenim kriterijima. Mogućnost raspodjele tih sredstava u plaće zaposlenika je nemoguća. Na primjer, sredstva od školarina isključivo koristimo za podizanje standarda studija, dakle za investicije. Taj model je dobar jer je nama potreban brz razvoj. Naš univerzitet je jedan od najvećih investitora u Tuzlanskom kantonu. Zasad godišnje ulažemo između 3,5 i 5 miliona maraka vlastitih sredstava u tu svrhu. To su nove zgrade, adaptacija starih, nova oprema... svaki zaposleni ima računar na radnom mjestu s besplatnim priključkom na Internet s posla i od kuće. Značajno smo opremili nekoliko zgrada. Napravili smo Multimedijalni centar, salu za daljinsko učenje. U toj sali se već odvija dodiplomska nastava. Tako profesor Kolonić iz Banjaluke drži predavanje našim studentima Fakulteta elektrotehnike, profesor Verner drži predavanja iz Beča studentima defektologije i medicine.

U to smo uložili sredstva, a ne u povećanje plaća. Uostalom, naša je odluka da ovaj univerzitet mora biti akreditiran od strane neke međunarodne agencije, da dobije sertifikat da je ravnopravan sa evropskim. Sve što zaradimo, ulažemo u budućnost.

■Univerzitet je skoro u Evropi, prati li okruženje njegovu naprednu misiju?

Misija univerziteta je širenje obrazovanja i znanja. Ja doživljam univerzitet kao avangardu. Očekujemo da ovaj univerzitet preokrene ekonomiju u području u kome se nalazi. Neće više Tuzla biti prepoznavana samo po količini kilovat sati električne energije, po milionima tona iskopanog uglja – nego i po daleko drugačijim, sofisticiranijim osobinama. Očekujemo da Univerzitet preokrene strukturu same privrede i ljudi, odnosno okolinu u kojoj djeluje. To je prednost i šansa univerziteta našeg kantona.

U BiH oko 60 posto populacije nema nikakve kvalifikacije – oni imaju punu ili dio osnovne škole. Oko 32 posto je završilo srednju školu, a visoku i višu spremu ima oko tri posto populacije. Šta drugo može da unaprijedi zemlju u kojoj je tri posto

visokoobrazovanog kadra a razmišlja o evropskoj budućnosti.

■Kako je to sada regulisano?

U BiH ne postoji obrazac po kome se finansira univerzitet i to nas žalosti. Zavisno od volje određenih centara moći, mi ćemo dobiti sredstva. Možda je pravedno da dobijemo i manje nego što je to danas, moguće. Ali mi želimo da imamo formulu. Pravila igre se moraju postaviti prije nego što igra počne da bismo mjerili valjano.

■Merenje kvaliteta je imperativ u visokom obrazovanju. Smenama nadležnih čest je mehanizam usporavanja reformi, šta je Vaše rješenje?

Nažalost moram reći da smo na početku priče o osiguranju kvaliteta. Mi smo radili dosta na afirmaciji kulture kvaliteta, kulture obrazovanja. Zakon koji mi trenutno imamo rješava ovo pitanje, po meni, na jedan staromodan način i moram reći, bez obzira koliko je ovaj zakon bio revolucionaran u trenutku donošenja, za nas već u nekim segmentima predstavlja kočnicu. Osjećamo se kao u tijesnoj košulji. Mi kvalitet moramo mjeriti na drugačiji način. Obrazovali smo Ured za kvalitet koji će se baviti standardizacijom i normiranjem svih procesa i postupaka na svakom studijskom programu, na svim predmetima, na svim fakultetima. Evaluacijski izvještaj međunarodnih eksperata kaže da našem univerzitetu definitivno pripada čast da bude lider reformi u visokom obrazovanju u BiH i šire.

■Ko čini Ured za kvalitet?

Sam Univerzitet, odnosno predstavnici svih fakulteta. U prilog tome govore brojke – 135 nastavnika je u protekle tri godine unaprijeđeno u nova zvanja, u ovom trenutku preko 25 mladih se nalazi u inozemstvu, svaki fakultet ima postdiplomski studij i jedini smo univerzitet koji ima vlastiti fond za stipendiranje studenata i asistenata.

Fond se puni isključivo iz vlastitih sredstava. Prošle godine smo stipendirali 82 najboljih studenata čiji je prosjek preko 9. Svi su dobili godišnju stipendiju od po 1 000 maraka. Osim toga, mi plaćamo školarinu za asistente od 7 500 maraka i doktorante u iznosu od 12 000 maraka. Do sada je iz fonda potrošeno 1 250 000 maraka.

Fond je mehanizam koji sam sebe održava i unapređuje. Mi smo prošle godine zaposlili 92 mladih stručnjaka. U cijelom regionu nema firme koja zapošljava toliko stručnjaka. Time smo obezbijedili svoju vlastitu vitalnost i podmladili smo kadar. Rijetki su kod nas docenti koji nisu bili u inostranstvu. Mi smo na putu da riješimo i problem starosne strukture nastavnog kadra.

Bojana Čebić-Cvetković

IMA BOLJIH
NAČINA
DA SE GLEDA
U BUDUĆNOST

UNIVERZITET U TUZLI

Prof. dr. Lamija Tanović
Prirodno-matematički fakultet
Univerziteta u Sarajevu

sektoru obrazovanja. To je proizvelo nesagledive posljedice. Jedna od najtežih posljedica je svakako aparthejd u našim osnovnim školama čiji je čuveni proizvod i ono „dvije škole pod jednim krovom”. Zahvaljujući, naime, ovakvom obrazovnom sistemu, mi uveliko odgajamo generacije za budućnost koje nemaju ništa zajedničko – obrazuju se na tri navodno različita jezika u okviru tri različita obrazovna sistema, uče različite istorije njihove zemlje i što je najgore, nemaju nikakav kontakt. Kakvu budućnost ovoj zemlji mogu da kreiraju te generacije kada jednog dana dođu na kormilo ove države?

Visoko obrazovanje

Visoko obrazovanje je svuda u svijetu praćeno intenzivnim procesom saradnje, mobilnosti nastavnika i studenata što ga vodi u internacionalizaciju. Kod nas, međutim, visoko obrazovanje je podijeljeno po nacionalnim atarima, svedeno na lokalnu mjeru, beskrajno

obavezuje da odredbe ova dva dokumenta i primjenjuje. A tome je razlog naša državna struktura, tj. nepostojanje ministarstva za obrazovanje na državnom nivou sa adekvatnim ingerencijama.

Naravno, postoje i druge oblasti života u ovoj državi u kojima postoje slični problemi. Ponegdje, visoki predstavnik interveniše kako bi omogućio da se stvari u tim oblastima počnu pravilno razvijati. Nije jasno zašto u tom smislu visoki predstavnik zaobilazi sektor obrazovanja. I nikada mi neće biti jasno zašto je obrazovanje od 96. godine naovamo izostavljeno sa spiska PRIORITETA u rekonstrukciji Bosne i Hercegovine. I zašto sada, kada je jasno da u ovakvoj dejtonskoj državnoj strukturi ništa ne možemo učiniti za obrazovanje, zašto sada visoki predstavnik ne interveniše.

Šta je Bolonjski proces?

Bolonjski proces reforme i harmonizacije visokoškolskog obrazovanja u Evropi odvija se u

nekoliko puta između dvije ministarske konferencije. Takođe, između dvije ministarske konferencije razne članice u Bolonjskom procesu uz nadzor BFUG-a organizuju seminare (tzv. BFUG seminari) koji se bave temama što su kao prioriteta označeni na ministarskoj konferenciji. Zaključci i preporuke sa BFUG – seminara se sakupljaju i sortiraju. Neki od tih preporuka i zaključaka će kao prioriteta biti uvršteni u materijal slijedeće ministarske konferencije.

Bolonjski proces je ozbiljna reforma visokog obrazovanja za koju su napredne zemlje Evrope, koje su je i pokrenule, predvidjele da će trajati najmanje deset godina. BiH se toj aktivnosti pridružila (bar deklarativno) u septembru 2003. godine i nedovoljno se angažirala da bi dostigla nivo koji su mnoge ostale potpisnice Bolonjske deklaracije postigle u prethodnih pet godina.

Harmonizacija sektora visokog obrazovanja u BiH i njegovo usaglašavanje sa ovim sektorom u drugim evropskim državama, trebalo bi biti

U službi studenata

A kakav je sadržaj Bolonjske reforme? Prije svega, ona u centar zbivanja na univerzitetu postavlja studente – ona pravi „Student centered university” za razliku od ovoga koji mi imamo i kome su u centru nastavnici („Teacher centered university”). Sve što se dešava na univerzitetu, prema Bolonjskoj reformi, treba da bude u službi procesa učenja – studiranja. Po bolonjskim pravilima, studenti uče redovno – oni studiraju.

vezu. Naime, nekad je moguće položiti ispit a da se nije ovladalo materijom ili je, pak, moguće i pored dobrog ovladavanja materijom, ne položiti ispit.

Novi standardi

Bolonja uvodi standarde i normative koji sadrže i dužinu studija i nedjeljno opterećenje u nastavi i ukupni rad potreban za savladavanje nekog znanja i vještina i tu nema proizvodnosti. Bolonja dužinu studija dijeli na njegova tri jasno definisana segmenta: dodiplomski, postdiplomski (magistarski), doktorski koji imaju tačno propisanu dužinu trajanja. Za većinu profesionalnih profila to je 3+2+3 godina ili 4+1+3. (Znači, ako dodiplomski studij traje 3 godine, onda je postdiplomski 2 godine.) Broj sati direktne nastave, tj. direktne komunikacije studenta sa nastavnicima svodi se na 20-25 sati nedjeljno (umjesto sadašnjih 30-35 sati nedjeljno). Studenti se ocjenjuju i napreduju kroz ukupno radno opterećenje („total work load”), a ne samo kroz ocjenu na ispitima. Kroz ukupno radno opterećenje student dobija odgovarajući broj poena. Prikupljene poene može da prenosi ukoliko pređe da studira na nekom drugom univerzitetu što podstiče mobilnost studenata, a mobilnost studenata je prema bolonjskim standardima posebna vrijednost reformiranog univerziteta.

Ispiti su po pravilu pismeni. Usmeni ispiti su naime veoma neobična pojava na dobrim reformisanim univerzitetima. Usmeno se rade seminari, debate, vježbe

sa studentima, ali ispiti moraju biti pismeni i moraju ostaviti pisani trag, tj. pisani dokument. Ti pisani dokumenti se od prvog do posljednjeg dana studija sakupljaju u tzv. „studentskom portfoliju” (studentskom dosijeu) i predstavljaju dokumentaciju kojom se dokazuje da je student uspješno prošao proces ovladavanja znanjem i vještinama potrebnim za neku struku. Falsifikovanje diploma, koje je tako česta pojava na našim prostorima, u tom slučaju postaje nemoguće. Pored toga kvalitetni univerziteti radi objektivnosti primjenjuju tzv. „eksterno ocjenjivanje” (external assessment) ili bar „duplu provjeru” studentskih ispitnih papira. Ovo prvo znači da neki drugi spoljni nastavnici provjeravaju znanje studenata – ocjenjuju studente. Time oni u isto vrijeme ocjenjuju koliko je uspješan bio predmetni nastavnik u svom poslu podučavanja studenata. Ovo drugo – dupla provjera, znači da ispitne papire, nezavisno od predmetnog nastavnika pregleda još neki drugi nastavnik pa se onda njihove ocjene datog papira upoređuju i tamo gdje se pojavi razlika, interveniše se.

Mnogo je promjena koje se moraju desiti na našim univerzitetima kroz Bolonjski proces. To su promjene planova i programa studija (promjene nastavnih sadržaja, modernizacija sadržaja i njihovo usklađivanje sa programima na drugim evropskim univerzitetima), promjene u ponašanju svih učesnika u procesu sticanja znanja na univerzitetima, nov način izbora nastavnika i njihovog angažmana na univerzitetu. Asistenti nisu zaposleni na univerzitetu, oni su samo privremeno angažovani da pomažu u nastavi dok istovremeno završavaju svoj magistarski ili doktorski studij.

Pred nama je ogroman posao i dug i intenzivan period učenja, za koji svi učesnici u ovom važnom poslu treba da nađu vremena i entuzijazma.

E-mail:ltanovic@pmf.unsa.ba

Bolonjski proces u BiH

Ekstravagantna državna struktura koju je inaugurisao Dejtonski ustav imala je, pored ostalog, čitav niz negativnih efekata u sektoru obrazovanja. Jedan entitet, Republika Srpska, uspostavljen je kao centralizovana država koja je svojom voljom razvila mnogo intenzivniju saradnju sa susjednom državom, Srbijom, nego sa ostatkom svoje države. Drugi entitet Federacija BiH je opet fragmentiran u 10 država – kantona – od kojih svaka ima gotovo neograničenu vlast u sektoru obrazovanja. Pored ovoga, postoji i treći komadić Bosne i Hercegovine – Distrikt Brčko, koji opet ima svoju sopstvenu obrazovnu politiku. Državi BiH tako nisu ostavljene nikakve ingerencije u

osiromašeno i još uvijek daleko od tzv. evropskog prostora visokog obrazovanja.

Pokušaj da usvojimo Okvirni zakon o visokom obrazovanju sasvim se neslavno završio. Taj zakon, koji bi koliko-toliko ujednačio kriterijume u visokom obrazovanju i uveo u njega tijela, norme i pravila iz Bolonjskog procesa, sada je mrtvo slovo na papiru.

Država Bosna i Hercegovina potpisala je Bolonjsku deklaraciju (septembra 2003) i Lisabonsku konvenciju (juna 2003. godine), garantujući na taj način da će Bosna i Hercegovina intenzivno prihvaćati norme Bolonjskog procesa i da će intenzivno raditi u pravcu procesa priznavanja evropskih diploma. Čini se ipak da sve to što je potpisano nikoga ne

etapama koje su markirane bijenalmim konferencijama ministara za obrazovanje zemalja potpisnica Bolonjske deklaracije. Ovaj proces je započeo ministarskom konferencijom u Bolonji 1999. i dalje se nastavio preko ministarskih konferencija u Pragu 2001. i Berlinu 2003. godine.

Slijedeća ministarska konferencija održaće se u Bergenu u Norveškoj od 17. do 19. maja 2005. godine. Aktivnosti koje se vode u okviru Bolonjskog procesa reforme visokog obrazovanja organizuje, nadzire i vodi tijelo koje se zove „Bologna Follow-Up Group” – BFUG. U tom tijelu se nalaze predstavnici – eksperti svake od zemalja potpisnica Bolonjske deklaracije (nakon ministarske konferencije u Berlinu ima ih ukupno 40). BFUG se sastaje

naša prva ulaznica za Evropu. Ali šta mi uopšte znamo o svemu tome? Koliko u stvari o Bolonjskim reformama znaju naši političari, resorni ministri u kantonima, entitetima i u Vijeću ministara? I najzad koliko o tome znaju sami nastavnici i univerzitetski radnici, pa zatim studenti i roditelji budućih studenata? Vrlo malo. Svi se zaustavljaju na priči o Bolonjskoj deklaraciji, malo ko govori o sadržaju te reforme.

U našem sistemu studenti rade kampanjski – oni polažu ispite.

Svrha studija kod nas danas, čini se kao da nije sticanje znanja i ovladavanje vještinama, već samo polaganje ispita, a polaganje ispita i ovladavanje nekim znanjem često nemaju uzročno-posljedičnu

dužnostima u kantonima.

U otvorenom pismu, članovi Senata jednoglasno su ocijenili da je finansijska situacija na Sveučilištu „neodrživa i nepodnošljiva”, te da se hitno moraju poduzeti određene aktivnosti kako se ne bi moralo prestatu s radom.

Izražavajući razumijevanje da ne postoje velike mogućnosti za osiguravanje finansijskih sredstava koja bi im objektivno trebala, članovi Senata pismom su željeli

risnicima, kao što su srednje škole i kantonalna ministarstva.

Za ispunjavanje ovih zahtjeva, članovi Senata smatraju da su odgovorni kantonalni ministri obrazovanja, ministri financija i predsjednici kantonalnih vlada Hercegovačko-neretvanskog, Zapadno-hercegovačkog, Hercegbosanskog, Posavskog i Srednjobosanskog kantona, kao i predstavnici stranke ili stranaka, čiji se predstavnici nalaze na spomenutim

Mostarsko sveučilište traži statut budžetskog korisnika

Članovi Senata Sveučilišta u Mostaru uputili su zahtjev odgovornim u kantonima, koji imaju ustavnu obavezu njegovog financiranja, da bez odlaganja osiguraju ovoj ustanovi jednak status korisnika proračunskih sredstava sa drugim ko-

ne materijalne troškove i komunalije. U cilju rješavanja problema, Senat jedinstveno traži da se bez odlaganja ispune njihovi zahtjevi, odnosno da kantoni imaju ustavnu obavezu financiranja Sveučilišta da osiguraju ovoj ustanovi jednak status korisnika proračunskih sredstava s drugim korisnicima – srednjim školama i županijskim ministarstvima. Također traži i da se za Sveučilište planiraju sredstava u proračunu kao i spomenutim

korisnicima, te da se, tako planirana sredstva, isplaćuju istodobno, ističući kako žele dijeliti sudbinu srednjoškolskih profesora i kantonalnih ministarstava, odnosno biti redoviti korisnici proračunskih sredstava.

Članovi Senata poručuju odgovornima kako je „opstanak i razvitak Sveučilišta u njihovim rukama, te da će od njih zavisiti i budućnost Sveučilišta i njegov razvitak”.

Izvor vijesti: 24si

Dragan Primorac,
ministar znanosti, obrazovanja
i sporta u Hrvatskoj

Opasnost za proračun

■ *Nova akademska godina je na pragu, usklađivanje visokoškolskog sustava s Bolonjskim procesom poprilično kasni, pa su i prijemni ispiti odgođeni za rujan. Mnoge su stvari široj javnosti još uvijek nepoznanica, no prema riječima ministra znanosti, obrazovanja i sporta dr. Dragana Primorca, u Ministarstvu se čini sve kako se za još jednu godinu ne bi dogodila prilagodba našeg visokoobrazovnog sustava s europskim.*

i maksimalan broj studenata koji se može upisati na jedan program. Do 1. travnja potrebno je dovršiti cjelovite prijedloge studijskih programa i provesti njihovu internu evaluaciju. NV do 15. ožujka treba donijeti upute Agenciji za znanosti i visoko obrazovanje o ubrzanom postupku vrednovanja programa, također moraju imenovati prosudbena povjerenstva, a do 5. lipnja proces evaluacije mora biti završen uz podršku Agencije i tada moraju predložiti ministru izdavanje dopusnica za studije koji su pozitivno vrednovani. Provedbu programa koji neće biti pozitivno evaluirani, većina se slaže, treba odgoditi za cijelu akademsku godinu što je vrlo važna poruka.

■ *Sudeći prema vašim riječima, Ministarstvo je obavilo dobar dio posla, no ipak govorite o rokovima koji su na papiru. Naime, situacija na terenu je znatno gora, a dio akademske zajednice uvjeren je da ti rokovi neće moći biti ispoštovani, što otvara mogućnost još jedne izmjene Zakona. Hoće li do toga doći?*

– Teorijska mogućnost postoji. Ministarstvo koje je sada odgovorno za pet puta veći sustav od onog koje je ranije pokrivalo Ministarstvo znanosti i tehnologija, radi iznad svojih mogućnosti već godinu dana i sve zadužene za

provođenje rokova maksimalno „pritišće“. Situacija je na sveučilištima takva da se očito u pojedinim segmentima kasni. Svjesni smo svega i intenzivirali smo napore, a to rade i hrvatska sveučilišta kako se ne bi dogodila promjena zakona što bi cijeli proces odgodilo za još jednu godinu. Ipak, u ovom trenutku ne bih još razmišljao o promjeni zakona.

■ *Znači li to da bismo mogli imati šaroliki sustav, naime, Splitsko i Zagrebačko sveučilište još nije donijelo ni Statut pa je teško vjerovati da će biti u stanju odraditi sav posao koji prethodi?*

– Mi smo gledali modele i iskustva drugih država koje su prolazile kroz isti proces i nigdje nije bila idealna situacija. Ne bi bilo dobro da se događaju mješoviti sustavi u Hrvatskoj, koji bi napravili dosta nereda, ali i dalje mislim, prema saznanjima koje sam dobio

Do 15. lipnja dopusnice za sve studijske programe

Nikada akademska zajednica nije bila spremnija i odlučnija, do sada nije probijen niti jedan zakonski rok i prema dokumentu Dinamika postupaka kojeg je usvojilo Nacionalno vijeće za visoku naobrazbu ministar će do 15. lipnja ove godine izdati dopusnice za sve studijske programe, tako da će od ove akademske godine studenti studirati na studijima usklađenim prema Bolonjskom procesu, rekao je ministar znanosti, obrazovanja i sporta dr. Dragan Primorac na jučer održanom skupu „Primjena Bolonjskog procesa i hrvatske specifičnosti“ u organizaciji savjeta SDP-a za obrazovanje, znanost i kulturu.

Predsjednik Socijaldemokratske studentske unije Stipe Tutiš istaknuo je da hrvatski studenti nisu dovoljno upoznati s Bolonjskim procesom te upozorio da je nužno da oni budu ravnopravni partneri u kreiranju ECTS bodovnog sustava kao i u izradi kontrole sustava kvalitete. Aleksa Bjeliš, prorektor zagrebačkog Sveučilišta, utvrdio je da bi sada trebalo najviše snage uložiti u programe preddiplomskog studija.

Jasmina Lukač-Havraneck, privremena ravnateljica Agencije za znanost i visoko obrazovanje i Pero Lučin, prorektor riječkog Sveučilišta, suglasni su u stavu da bi sigurno bilo manje dvojbi, sumnji i nerazumijevanja da se još 2001. godine, kada je Hrvatska potpisala Bolonjsku deklaraciju, počelo s radom na usklađivanju našeg sustava s europskim.

Sveučilišta se, mišljenja je predsjednik savjeta SDP-a Gvozden Flego, nalaze pred velikom promjenom u preuzimanju društvene odgovornosti i u tom smislu moraju postati efikasnija. Bolonjski proces prilika je za veliko pospremanje svih navedenih problema, zaključio je Flego.

Ministar Primorac uputio dopis u kojem traži imenovanje članova u Vijeće za normu hrvatskoga standardnoga jezika

Ministar znanosti, obrazovanja i sporta Dragan Primorac uputio je dopis u kojemu traži da se predlože članovi u Vijeće za normu hrvatskoga standardnog jezika...

Nakon što je stručno povjerenstvo Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta preporučilo za korištenje u školama „Hrvatski školski pravopis“ Stjepana Babića, Sande Ham i Milana Moguš, ministar Dragan Primorac je najavio stručnu raspravu o pravopisnoj problematici.

Prve je korake u ostvarenju te najave Primorac poduzeo u četvrtak kada je uputio dopis svim vodećim hrvatskim institucijama koje se bave hrvatskim standardnim jezikom. Tim se dopisom traži da svaka institucija što prije predloži po jednog mjerodavnog člana, a ti bi stručnjaci bili u novoosnovanom Vijeću za normu hrvatskoga standardnoga jezika. Dopis je upućen svim vodećim hrvatskim institucijama koje se bave hrvatskim standardnim jezikom – sveučilištima i znanstvenim institutima – koje bi trebale predložiti svoje članove u Vijeće, a kako Vjesnik doznaje iz Ministarstva, upućen je na adrese filozofskih fakulteta u Puli, Rijeci, Zadru, Splitu, Zagrebu i Osijeku, zagrebačke Učiteljske akademije, Hrvatskih studija, Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Matice hrvatske i Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“.

Primorac je podsjetio da dopis koji je uputio slijedi odluku Vlade iz 2003. o izradi strategije razvitka jezične kulture te zahtjev MZOŠ-a iz 2004. u vezi sa statusom hrvatskoga jezika.

Sličnih je pokušaja s vijećem za normiranje bilo već prije, na što za Vjesnik podsjeća i dr. Marko Samardžija, profesor na Katedri za hrvatski standardni jezik zagrebačkoga Filozofskog fakulteta: „Nastojanje ministra Primorca u svakom slučaju treba pozdraviti, ali treba istovremeno podsjetiti da je u istom Ministarstvu već postojalo Vijeće za normiranje hrvatskoga jezika koje je završilo svoj rad praktički bez rezultata“.

razgovarajući s rektorima, a poznajući njihov entuzijizam i želju, da će procesi biti završeni na vrijeme.

■ *Što je s financiranjem studijskih programa? Naime, fakulteti su ponudili različite modele, od 3 + 2, 4 + 1 do 5 + 0.*

– Kad bi se svi programi na način kao što predlažu pojedini fakulteti, bez dodatnih evaluacija, usvojili, dogodio bi se pad proračuna u istom trenutku. Bolonjski proces vuče i odgovornost, a ne samo predlaganje modela koji izgleda briljantno, ali koji traži maksimalan broj zapošljavanja i restrukturiranja koje bi naravno prouzročilo takva financijska potraživanja da bi se izvedba tih programa onemogućila. Održane su brojne rasprave tako da su pojedine institucije koje su predlagale model 5 + 0 samoinicijativno nakon proučavanja europskih iskustava, prešli na model 3 + 2. Ovih dana se na nekim fakultetima, između ostalih navodim i pravne fakultete, ulazi u završnu fazu rasprave gdje će struka jasno iznijeti iskustva država članica EU i predložiti model u Hrvatskoj. Zajednički je cilj Bolonjskog procesa, stvaranje kadra koji će odmah po diplomiranju dobiti svoje zvanje i zanimanje s čime će se odmah moći uključiti u gospodarstvo, danas hrvatsko gospodarstvo, sutra po principu reciprociteta ili mobilnosti u europsko.

■ *Skraćivanje prvog ciklusa studija na tri godine mnogima je još nejasno, naime, kakvo će konkretno zvanje imati student koji završi primjerice 3 godine*

književnosti ili ekonomije i gdje će se on moći zaposliti. Hoće li nam se ponoviti povijest, kada je „Šuvarova reforma“ školovala kadar koji nigdje nije imao mjesta?

– Svaki završetak ciklusa mora dati konkretno zanimanje, a pitanje je potreba tržišta što osoba s tri godine ekonomije može raditi. Ono što nam kažu na terenu je da primjerice postoje brojna zanimanja gdje nije nužno da netko npr. bude dipl. ekonomist. Naime, ako ta zanimanja postoje u Europi, ne vjerujem da tako nešto kod nas nije moguće i da se takvi stručnjaci neće imati gdje zaposliti kad se danom ulaska Hrvatske u EU postigne puna mobilnost kadrova. Točno je, a to ističu svi, moram reći vrlo kritički i objektivno, da je svakom fakultetu u interesu imati što dulji edukacijski proces zbog financiranja, ali jednostavno se moramo prilagoditi trendovima kojima težimo, naravno čuvajući strateške nacionalne interese. Ono za što se osobno zalažem glede implementacije Bolonjskog procesa je široke stručne i argumentirane rasprave na Sveučilištu daleko od upliva politike. Za provesti nove moderne, ali iznimno zahtjevne programe, treba dodatno educirati postojeće kadrove, ali odobriti i nova zapošljavanja, te smo zbog toga nakon višegodišnjeg nezapošljavanja na sveučilištima, za ovu godinu predvidjeli znatna financijska sredstva koja bi bila dostatna za otvaranje dugo čekanih oko 450 radnih mjesta.

Elvira Marinković-Škomrlj

Program školarina AEGEE-a

Obrazovanje za demokratiju je evropski program školarina na univerzitetima zemalja članica EU koji traje jednu školsku godinu (10 mjeseci). Korisnici programa su redovni studenti u zemljama zapadnog Balkana i južnog Kavkaza, dok će se o školarinama starati podružnice AEGEE-a u različitim zemljama. Cilj projekta je promoviranje ideje evropskih integracija i uzajamnog razumijevanja kroz pružanje šanse mladim ljudima da steknu iskustva u dokazano demokratskim društvima i vode process pomirenja između mladih iz zemalja koje su nekad bile zahvaćene konfliktima.

Izvor: Mladi info

Konferencija o funkcionalnom pregledu oblasti obrazovanja

□ *Funkcionalni pregled sektora obrazovanja je proveo tim stranih i domaćih stručnjaka blisko sarađujući sa zaposlenima u ministarstvima prosvjete i pedagoških instituta od juna 2004. do februara 2005.*

„Dosaad su završeni funkcionalni pregledi poljoprivrede, zdravstva, policijskih snaga, pravosuđa, javne uprave, odnosa s medijima“, kazao je Vranić, dodajući da je zaključak svih pregleda nužnost što skorijeg unapređenja administracije. Halilović je izjavio da je reformirati obrazovanje veoma težak zadatak u Bosni i Hercegovini.

„Sistem obrazovanja je organizovan na asimetričan način. S jedne strane, za pitanja obrazovanja nadležni su kantoni, odnosno entitet Republike Srpske, s druge strane“, naglasio je Halilović, dodajući da do prije dvije godine država nije imala nikakvih ovlasti po ovom pitanju. Govoreći o pitanju priznavanja diploma, ministar civilnih poslova BiH je istakao da je osnovno i srednje obrazovanje u Bosni i Hercegovini na zadovoljavajućem nivou, te da najviše problema ima oko provođenja Bolonjskog procesa u oblasti visokog obrazovanja.

Izvor: 24si

Luksemburška studentska konvencija

Hose Manual Baroso i Vanja Ivošević

U Luksemburgu je u organizaciji ESIB (National Union of Students in Europe), UNEL (Union nationale des étudiant(e)s du Luxembourg) i ACEL (Association des cercles d'étudiants luxembourgeois), od 18. do 29. marta održana Deveta evropska studentska konvencija koja je okupila više od devedeset predstavnika studenata evropskih zemalja.

Cilj Konvencije bio je da otpočne ozbiljnu debatu o finansiranju visokoškolskog obrazovanja, kao i da podstakne rešenja za mogućnost da studenti, kao ravnopravni partneri, učestvuju u daljem stvaranju obrazovne politike.

Rezultat Luksemburške konvencije je deklaracija koju su predstavnici studentskih organizacija uputili predstojećem sastanku ministara obrazovanja u Bergenu, maja ove godine, kojom prilikom će se baviti Bolonjskim procesom. Ova takozvana „Luksemburška studentska delegacija“ naglašava da društvena dimenzija studentske mobilnosti treba da, nakon bergenskog samita, postane prioritet Bolonjskog procesa i da finansijske i političke prepreke studentske mobilnosti u Evropi moraju biti otklonjene. Ovo bi se postiglo uspostavljanjem Evropskog fonda za mobilnost (European Mobility Fund) kao i obavezivanjem članica Evropske unije da olakšaju vizni režim i dobijanje boravišnih dozvola za studente.

Predsednik Evropske komisije, Hose Manual Baroso, prisustvovao je ceremoniji zatvaranja treće EUA

(European University Association) konvencije. U govoru kojim se obratio učesnicima istakao je značaj obrazovanja, istraživanja i napredak u stavovima istraživača za postignuća „lisabonskih“ ciljeva. On je govorio i o pravnim i drugim inicijativama Evropske unije na ovom polju. Predsedavajuća ESIB-a Vanja Ivošević naglasila je, pored opšte mobilnosti, i značaj pitanja mobilnosti (mogućnost kretanja, putovanja) studenata sa posebnim potrebama, odnosno izjednačavanje mogućnosti putovanja svih studenata iz Evrope (uključujući i zemlje koje nisu članice Evropske unije). Takođe je govorila o potrebi stvaranja Evropskog fonda za mobilnost. Učesnici Konvencije su interesovanje za ova pitanja pokazali kroz podršku koju su dali ESIB-u kada je Vanja Ivošević izrazila svoju zabrinutost. Tada je i predsednik Baroso obrazovanje označio kao prvi korak u prevazilaženju invalidnosti i posebnih potreba.

Na jednočasovnom sastanku sa predsednikom Barosom razgovoru je prisustvovao veliki broj predstavnika ESIB-a, kao i mnogobrojni bivši i sadašnji studenti Erazmus programa u Glazgovu. Baroso je naglasio da je za Evropu veoma važno da ne pravi ustupke svojim proklamovanim vrednostima u želji da postigne materijalne ciljeve. On se složio sa ESIB-om da je društvena i međunarodna dimenzija Bolonjskog procesa veoma važna i da je neophodan pokušaj da se to i ostvari.

Ivana Pantelić

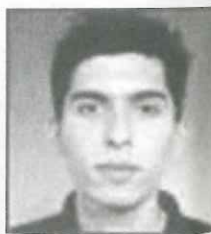
Snažan otpor akademske javnosti prema promenama, nedovoljno informacija o reformi visokog obrazovanja i šta ona zapravo donosi prosečnom studentu, svodjenje Bolonjskog procesa samo na mogućnost da se studije započnu u jednoj, a nastave u drugoj zemlji, loši uslovi rada na fakultetima, nedostatak novca i ozbiljnije podrške države – najčešći su odgovori studenata na pitanje dokle se stiglo sa implementacijom onoga što predviđa Bolonjska deklaracija. Još uvek dominantan raskorak između potreba, želja i mogućnosti u mnogim zemljama na prostoru bivše Jugoslavije, rezultirao je tek prvim, početnim koracima na polju reforme visokog školstva, a za ono što je dosad urađeno zasluga je, uglavnom, pojedinačna.

Predstavnici studentskih organizacija iz Srbije, BiH, Makedonije i Crne Gore

Iz ugla studenata

jedinstveni su u oceni da najveću kočnicu promenama predstavljaju profesori koji ne žele da prihvate nov način razmišljanja i rada sa studentima i koji slučajno ili namerno (pokušavajući da izbegnu suštinsku reformu) izvrću sistem naopako, pa se tako dešava da podele ispite na jednosemestralne, dodele im bodove, a gradivo ostaje istog obima. Na pojedinim fakultetima i katedrama ima i pozitivnih primera, ali je najveći problem sa kojim se suočavaju – nedostatak finansijskih sredstava.

Činjenica da zakone o visokom školstvu koji prate Bolonjsku deklaraciju još uvek nemaju SCG i BiH, ne znači da je u pomenutim državama stanje lošije nego u okruženju. Postojeći zakon, recimo u Srbiji, već dozvoljava uvođenje mnogih novina koje je promovisao Bolonjski proces, od interaktivne nastave, kontinualnog ocenjivanja tokom čitavog semestra, savremenih udžbenika, participacije studenata u svim odlukama koje se odnose na kvalitet nastave... U tom smislu, aktuelni zakon je dovoljno fleksibilan, ali ne i dovoljno podsticajan. Visokoškolske ustanove samoinicijativno i nesinhronizovano stupaju u tranziciju obrazovnog procesa,

Srećko Šekeljić

utvrđujući, svaka za sebe, sopstvenu agendu implementacije reformskih zahvata. Pri tom, ne postoji jedinstveno stanovište, niti dovoljno širok konsenzus u vezi sa definisanjem ciljeva reforme i instrumenata za njihovo dostizanje, ističe Srećko Šekeljić, koordinator Resora za visoko obrazovanje u Savezu studenata Beograda.

- Neke više škole i fakulteti su ozbiljno pristupili pokušajima unapređenja i reformisanja svog načina rada, u nameri da na vreme dostignu što viši nivo konkurentnosti. Ipak, značajna većina visokoškolskih ustanova se opire duhu vremena, uporno istrajavajući u davno ustaljenim metodama i navikama, koje su preuzeli od prethodnih generacija. Primetan je snažan otpor prema promenama od strane određene dela akademske javnosti. Pokušaj uvođenja evropskih standarda u domaće visoko školstvo ova struja tendenciozno

poredi sa nekim drugim, nepopularnim međunarodnim obavezama, nazivajući sebe „antibolonjskim lobijem“ – kaže Šekeljić.

On ističe da postoje primeri nekoliko programa na višim školama i fakultetima na kojima je prilično uspešno uveden ESPB, ali napominje da se većina ustanova još uvek ne usuđuje da pristupi ovoj standardizaciji ukupnog opterećenja studenata. Glavni izgovor za to što udžbenici nisu osavremenjeni jeste nedostatak novca, a ovaj razlog se neopravdano navodi i na bolje situiranim fakultetima. Šekeljićev kolega iz Studentske unije Srbije Miloš Vitošević ističe da je „na pojedinim fakultetima primetan trud da se akademcima omogući lakše polaganje ispita“, što je, kako kaže, „začetak kontinuiranog ocenjivanja i pretpostavka efikasnijim studijama“.

- Ali, kod nekih poenta leži u kompetitivnosti sa privatnim fakultetima, što i jeste nov kvalitet. Postaju svesni da će izgubiti studente, samim tim i deo prihoda, a postoji i opasnost da budu proglašeni za suviše – kaže Vitošević.

Napominjući da je uvođenje ESPB-a na pojedinim fakultetima u eksperimentalnoj fazi, Vitošević naglašava da tu leži najveća opasnost po studente, zbog nereformisanih nastavnih planova i programa. Kako kaže, o drugim odredbama Bolonjske deklaracije,

ne vredi ni govoriti, jer ih nema ni u tragovima, osim nekih pokušaja uvođenja sistema osiguranja kvaliteta.

- Pitanje koliko su fakulteti spremni za reformu mora se sagledati iz više uglova. Primarno je bazirano na volji, a potom i na mogućnosti, u zavisnosti od finansijskog i kadrovskog potencijala, kao i drugih resursa koje visokoškolske ustanove poseduju. Reforma košta i to je neminovnost. Pitanje je procenata, u zavisnosti od fakulteta do fakulteta, koliko se može učiniti bez dodatnih sredstava, a koliko samo uz velike novčane izdatke države, studenata i tržišta. Jer, zamislimo samo koliko je novca potrebno za štampanje svih novih udžbenika iz svih predmeta na jednom fakultetu. Zamislimo koliko je potrebno računara, hemikalija za laboratorije i slično. Reč je o velikim sumama, a bez novih učila, moderne literature, volje

profesora da je napišu (odnosno da istražuju nove oblasti u svojim šezdesetim godinama) reforma je mrtvo slovo na papiru – kaže Vitošević.

Glavni problem u primeni principa Bolonjske deklaracije u Makedoniji jeste to što su državni univerziteti sastavljeni od fakulteta koji imaju status pravnog lica, za razliku od većine univerziteta širom Evrope, gde su samo univerziteti pravna lica i kao takvi partneri u Bolonjskom procesu. Marija Stambolieva iz Studentske mreže za jugoistočne inicijative, navodi da se Makedonija suočava s velikim teškoćama u restrukturiranju tradicionalnih univerziteta, što takođe zahteva promene u stavovima, naročito

starijeg akademskog i administrativnog osoblja, u cilju prihvatanja reformi. Neki od fakulteta, pre svega prirodnih nauka, već su otpočeli proces primene ESPB-a, dok su ostali još na početku. Univerziteti u Makedoniji su prošli proces akreditacije, proces samoevaluacije i proces eksterne evaluacije od strane Evropske univerzitetske asocijacije.

Zakon o visokom obrazovanju u Makedoniji je usvojen 2000. godine odnosno tri godine pre nego što je ova zemlja zvanično pristupila Bolonjskom procesu. Zakon je uveo izvesne promene u sistem visokog obrazovanja, u nameri da služi kao pravni okvir za reforme. Osnovani su novi organi, koji ranije nisu postojali u sistemu visokog školstva, poput Odbora za akreditaciju, Agencije za evaluaciju, Veća za finansiranje i razvoj visokog školstva, a sve to u cilju garantovanja boljeg kvaliteta organizacije

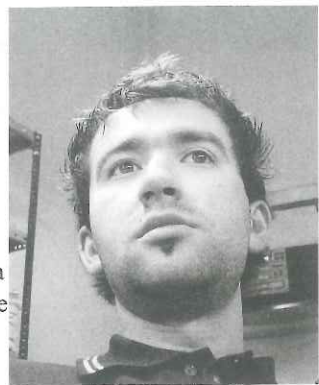
i sprovođenja reforme. U primeni zakona postoje izvesni nedostaci, pa je tako, na primer, Veće osnovano i počelo da radi tek 2004. godine.

I dok se u Makedoniji razmišlja o izmeni postojećih zakonskih rešenja ili donošenju novog zakona, koji bi precizirao konkretne smernice za ostvarivanje principa Bolonjske deklaracije, Bosna i Hercegovina još nije ovo pitanje rešila na državnom nivou.

- Kao i sva dešavanja u BiH, tako je i visoko obrazovanje pod uticajem politike ovdašnjih vlasti što rezultira katastrofalnim stanjem u ovoj oblasti. Nedavni pokušaj da se usvoji zakon prošao je neuspješno, a cijela procedura završila je i na ustavnom sudu, koji je

ocijenio da predloženi zakon ugrožava vitalne nacionalne interese hrvatskog naroda u BiH. Na jednoj od mnogobrojnih otvorenih rasprava sa ovdašnjim političarima, postavio sam pitanje zašto se stalno poteže vitalni nacionalni interes kad u BiH žive i mladi ljudi koji nisu ni u jednom konstitutivnom narodu. Jer, zakon nije donesen radi interesa hrvatskog naroda, a sutra neće biti donesen radi vitalnog nacionalnog interesa ostala dva naroda, pa tako sve ukруг. Mogu da kažem da smo, zbog nebrige političara, ostali uskraćeni za nekoliko miliona evra, koji su bili planirani za reformu visokog

Adi Kolašević

obrazovanja u BiH – ističe Adi Kolašević, student Fakulteta sporta i tjelesnog odgoja i koordinator međunarodne saradnje u Studentskoj uniji Univerziteta u Sarajevu.

Činjenica da nema zakona, pa samim tim ni legalnog okvira za reforme, kao i da postoji bojazan od promena (naročito kod profesora koji su predavali u bivšem sistemu), dovela je do toga da mali broj fakulteta u BiH pokušava nešto da promeni. Visokoškolske ustanove koje su započele reformu nastavnog plana i programa, suočavaju se sa nedostatkom finansijske podrške vlasti. Kako jedan od pozitivnih primera naš sagovornik navodi Univerzitet u Sarajevu, na kome novi rektor Hasan Muratović pokušava svim snagama i resursima da pitanje reforme pokrene sa mrtve tačke.

Iako je u Crnoj Gori Zakon o visokom obrazovanju donesen u oktobru 2003. godine, većina fakulteta nije spremna za primenu principa Bolonjske deklaracije i uopšte standarde evropskih fakulteta, ocenjuje Boro Krstajić, predsednik Saveza studenata Crne Gore.

- Uslovi za rad su na minimalnom nivou. Laboratorije ne zadovoljavaju osnovne uslove tako da praktičnog rada gotovo nema. Novije literature nema takođe, osim ako neko od profesora izda svoju knjigu. Internet i računarske sale su veoma oskudno opremljene, a u poslednjih godinu dana pokušava se nešto promijeniti. Sa aspekta kvaliteta, može se reći da naši fakulteti teško mogu zadovoljiti principe Bolonjske deklaracije. Tu, prije svega, mislim na nastavno osoblje koje nije u stanju da prihvati potpuno novi način razmišljanja i rada sa studentima. To će biti najveći problem jer se pomenute stvari mogu nabaviti na ovaj

ili onaj način, ali ako nastavno osoblje, u prvom redu profesori, ne promijene svoj stav kada je u pitanju način sprovođenja nastavnog procesa, onda je sve uzaludno. Svaki fakultet je, u skladu sa novim statutom, izmijenio planove i programe

i oni su, na papiru dobri i savremeni, ali je problematično sprovođenje nastave. Izmijenjena je struktura većine ispita i više se insistira na češćoj i kvalitetnoj komunikaciji studenata sa profesorima. ESPB je uveden od samog početka primjene novog statuta. Činjenica je da resorno ministarstvo nije baš mnogo angažovano oko stvaranja strategije, kako

bi se postigli svi uslovi na univerzitetu u skladu sa principima Bolonje – kaže Krstajić.

On smatra da su u poslednje tri godine „stvari pomjerene nabolje“, ali da je „za značajnije rezultate potrebna čvrsta saradnja sa univerzitetskim centrima u okruženju, privredom i institucijama u Crnoj Gori, kako bi akademci stečeno znanje mogli brzo da provjere u praksi“.

A kolika je, zapravo uloga studenata u celoj priči i da li su oni zainteresovani za promene? Stiće se utisak da su za reforme uglavnom zainteresovane rukovodeće strukture studentskih organizacija, a da većina akademaca nema baš jasnu predstavu šta Bolonja znači. Za studente najprivlačnije deluju teze da mogu upisati fakultet u svojoj zemlji, a nastaviti studije u inostranstvu, kao i da će fakultetska diploma važiti na svetskom tržištu.

- Generalno posmatrano, studentska populacija u Makedoniji ima vrlo malo informacija u vezi sa reformama i šta bi one predstavljale za običnog studenta. To je rezultat nedovoljnog razumevanja, spore i pogrešne primene principa Bolonjske deklaracije među akademskim osobljem. Moglo bi se reći da samo ograničeni broj studentskih predstavnika poseduje pravo znanje o Bolonji, ali je problem što oni ne mogu svoja znanja da prenesu kolegama, zbog isteka mandata, odnosno promene rukovodstva u studentskim organizacijama – kaže Marija Stambolieva.

Boro Krstajić

U Srbiji, učešće studenata u upravljanju visokoškolskim ustanovama i reformi nastave počinje da nailazi na uvažavanje, ali u najvećoj meri na univerzitetskom nivou. Sa druge strane, na većini fakulteta, gde se nastava i sprovodi, uticaj studentskih predstavnika je nedovoljan za adekvatno ostvarivanje zaštite prava i interesa njihovih kolega, korisnika usluga fakulteta. Pored nepostojanja dobrih običaja, razlog za takvo stanje je i nepostojanje zakona o studentskom organizovanju, koji bi na odgovarajući način regulisao rad i nadležnosti studentskih predstavnika.

- Studenti su jedini iskreno zainteresovani partner za reformu. Međutim, i među nama ima onih koji ne vide dalje od ličnog interesa. Nisu samo oni krivi, apatija je sveopšta i sveprisutna. Svako želi da što pre završi fakultet i da ode. Jedan kolega je izjavio: „Što se mi, sadašnji studenti, ne pobunimo protiv budućih generacija bolonjaca, koji će mnogo lakše dolaziti do diplome za tri-četiri godine, a mi smo ih krvavo sticali za osam“ – kaže Miloš Vitošević.

O tome koliko su akademci osetili promene, postoje različita mišljenja. Predsednik crnogorskih studenata tvrdi da novine jesu osetili, ali da se još nisu potpuno navikli na sistem školovanja bliži srednjoškolskom, nego dosadašnjem režimu studiranja.

- Naša organizacija, koja je najvažniji partner univerzitetu u reformi i osnivač studentskog parlamenta, izdaće brošuru „Vodič kroz reforme“, kako bismo budućim studentima, ali i generacijama koje već studiraju, pružili sve informacije o novom režimu studija i svim pravilima i obavezama studenata i profesora. Da bi slika bila jasnija, u brošuri će biti upoređen stari i novi režim studija – navodi Boro Krstajić.

Njegov kolega iz Sarajeva Adi Kolašević kaže da „studenti osjećaju svaku promenu nabolje, tamo gdje je ima“, ali napominje da akademci mahom ne znaju puno o Bolonjskoj deklaraciji. On dodaje da su studenti u BiH nedovoljno uključeni u studentske asocijacije i unije, jer ne vide da mogu nešto da promene, zbog čega su pasivni posmatrači i učesnici ovakvog stanja.

Radmila Pejić

Materijalni položaj državnih i privatnih fakulteta u zemljama u regionu

metalurški i Rudarsko-geološki fakultet, koji takođe kubure sa parama i studentima (jer ih nema dovoljno). Na tom nepopularnom spisku ima još visokoškolskih ustanova.

fakulteta – neće moći još dugo ovako da funkcionišu – upozorava dr Nedeljković.

Plate su, bar u glavama dekana beogradskih fakulteta, tek u drugom planu. Možda oni, obuzeti brigom oko

Sve manje para za struju, vodu i nastavu

U Srbiji se materijalni troškovi pokrivaju sa 45 odsto državnih sredstava, ni u Sloveniji budžet ne podmiruje potrebe fakulteta, a u RS se izdvaja novac samo za plate

Prof. dr Stanka Cetnikar

Iako su društvene okolnosti i političke prilike u kojima rade državni fakulteti u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji različite, a standardi u nekim segmentima skoro neuporedivi, visokoškolske ustanove u ovim zemljama imaju zajedničku rak-ranu: pokrivanje materijalnih troškova. Na primer, udeo države u pokrivanju tih računa u Srbiji iz godine u godinu se smanjuje, a ni u Sloveniji budžet ne sledi potrebe fakulteta. U Republici Srpskoj otišlo se još i korak dalje, jer tamo država uopšte ne izdvaja novac za komunalije i ostale troškove nastave. Ipak, trenutno najdramatičnija situacija vlada na Univerzitetu u Beogradu, koji je upravo proslavio 167 godina postojanja. Dekani pojedinih fakulteta čak misle da im jedino preostaje da proglase štrajk ili da zatvore fakultete! Neverovatno visoki računi od 140 000 evra prete da zatvore Hemijski fakultet, a u nezavidnom položaju su i Tehnološko-

Materijalni troškovi zapravo su postali bolna tačka svih univerziteta u Srbiji, sa izuzetkom Univerziteta u Novom Sadu, gde ta sredstva (zbog omnibus zakona) nisu došla pod udar propisa ministra finansija Mlađana Dinkića.

- Kad se saberu svi računi državnih fakulteta u Srbiji za komunalije, oni iznose oko tri miliona evra, a država ne daje ni polovinu novca za te račune i za nastavu! Na Univerzitetu u Beogradu (BU) neki fakulteti mogu da trpe takav odnos, jer prave velike profite iz sopstvenih prihoda, a drugi će morati da se gase ako se nešto brzo ne promeni... Predstavnici BU već su bili u poseti kod gradonačelnika Beograda sa idejom da se umanje računi za Univerzitet, ali za sada nemamo povratne informacije – priča dekan Mašinskog fakulteta Milan Nedeljković.

Nikada zapravo nije bilo dovoljno novca za pokrivanje materijalnih troškova na državnim fakultetima u Srbiji, ni pre Slobodana Miloševića, a kako sada stvari stoje, ni posle pada njegovog režima. Vrlo često se zbog toga talasalo akademsko javno mnjenje i sve okončavalo s promjenljivim uspehom.

- To u praksi izgleda ovako, Mašinski fakultet u Beogradu dobije račun od 1 500 000 dinara za grejanje (oko 18 500 evra), a država te troškove pokriva sa 45 odsto. Odnosno, ovaj fakultet ima 40 000 kvadrata i treba da plati račune za struju, telefon, vodu... u iznosu od 25 000 evra mesečno, od toga samo za đubre treba da plati više od 3 000 evra! Mi imamo aero tunel, čim upalite motor, on potroši jedan megavat, a treba da radi jedan sat, da bi studenti mogli nešto da nauče. I to toliko košta koliko god da fakultet ima studenata i zaposlenih. Mislim da država mora konačno da „prelomi“ i kaže koliko objekata može da finansira i koliko joj državnih fakulteta treba. Trenutno najopasniji problem su materijalni troškovi, jer fakulteti koji nisu smešteni u malim zgradama i nemaju „kreda-tabla“ predmete, poput pravnih i ekonomskih

namirivanja računa i održavanja nastave u kako-tako normalnim uslovima, ne vide da je većina profesora i asistenata nezadovoljna svojim primanjima, naročito kad ih uporede sa zaradama na tzv. dobrostojećim državnim fakultetima! Razlike mogu da budu zaista drastične – čak sedam, pa i osam puta, jer se na nekim fakultetima primaju samo osnovne plate. To izaziva ljutite komentare zato što profesori smatraju da velike zarade nisu rezultat rada, nego monopolskog položaja.

U zemljama pomenutim s početka teksta odnos prema platama je sličan, svi dobijaju osnovnu platu od države, a ako priželjkuju deblje koverta, moraju da rade projekte, imaju veliki broj studenata, izdaju prostor ili naplaćuju neke druge usluge... Nema mnogo razlika ni kad su

Podizanje standarda

Po rečima Pera Lučina, prorektora Riječkog sveučilišta, sadašnja uprava u protekle četiri godine fokusirala se na podizanje standarda i rešavanje stambenog pitanja: - Procijenili smo da na politiku plaća ne možemo previše utjecati ali da možemo bitno primijeniti uvjete rada i pomoći ljudima da riješe stambeno pitanje. Zbog toga smo uz pomoć Vlade pokrenuli čitav niz aktivnosti, koje su preuzele i ostala sveučilišta u Hrvatskoj – tako da su te aktivnosti postale nacionalni program. U prvom investicijskom ciklusu za podizanje standarda na Riječkom sveučilištu uloženo je oko 16 miliona evra tokom 2002. i 2003. godini. U ovom trenutku možemo reći da kod nas ne postoje ljudi sa stambenim problemom...

u pitanju privatni fakulteti, gde su po pravilu plate mnogo veće. Zajedničko im je da profesori sa državnih fakulteta najčešće sede „na dve stolice“, što posebno odgovara osnivačima privatnih akademskih ustanova, jer ne moraju da plaćaju doprinose i poreze. Tako oslobađaju prostor za plate, koje dostižu i nebeske visine.

U Srbiji vlada fama da raspon plata na privatnim fakultetima ide od 30 000 dinara pa do 300 000 (od 378 pa skoro

Prof. dr. Milan Nedeljković

do 3 800 evra), što je za prilike u Srbiji više nego odlična zarada. O tome se priča samo u pola glasa, jer se istina o zaradama krije „kao zmija noge”. I na privatnim fakultetima u Sloveniji plate su duplo veće nego na državnim, jer privatni osnivači nemaju ograničenja, tako da amro redovni profesori primaju bar 5 000 evra bruto. Ni tamo konkurentna klauzula još nije stupila na snagu.

I na državnim fakultetima u Srbiji nerado govore o platama. Nezvanično, na Pravnom fakultetu u Beogradu redovni profesor može da zaradi i do 1 500 evra, a na Ekonomskom primaju oko 500 evra manje. Upravo zbog toga se biju bitke regulisanja pravnog statusa fakulteta u novom zakonu o univerzitetu.

Profesor Filološkog fakulteta u Beogradu Ljubiša Rajić rešenje vidi u platnim razredima i u normativama po kojima će svi imati istu platu bilo gde da predaju u Srbiji – i u smanjenju broja zaposlenih i broja fakulteta čak za trećinu!

I na Univerzitetu u Ljubljani, ima fakulteteta koji i do 40 odsto prihoda zarade na tržištu, tako da se i tamo primanja razlikuju iako su osnovne plate svuda iste. Ipak, država generalno

loše pokriva materijalne troškove na fakultetima čiji je osnivač.

- To je zatečeno stanje, gde budžet i država nikako ne slede potrebe. Ako bi Fakultet za upravu koristio samo ono što dobije iz budžeta za materijalne troškove, onda bi, recimo imao samo 10 odsto kompjutera i više starog nego novog. Pozitivna strana dodatnog prihoda je u tome što to uglavnom koristimo za opremu, za viši, kvalitetniji nivo studija – objašnjava prof. Stanka Cetnikar, dekan Fakulteta za javnu upravu u Ljubljani.

Iako to iz perspektive u Srbiji izgleda neobično – i u Sloveniji postoje fakulteti koji su pred zatvaranjem i to iz ekonomskih razloga. U takvoj poziciji je, na primer, Metalurški fakultet. I samo će jedno odeljenje (Tekstilno) preživeti, ali u okviru drugog fakulteta. Taj fakultet ne samo da je u teškoj materijalnoj položaju nego mu fale i studenti, jer njihov program nije interesantan za njih. Po oceni dr Cetnikar ima još fakulteta u okruženju Univerziteta u Ljubljani, kojima preti ukidanje. Sa druge strane, konkurencija privatnih fakulteta je žestoka, naročito na području društvenih nauka (ekonomija, pravo, poslovodnja, uprava). Prof. Cetnikar se nada da državne institucije neće stradati zbog te konkurencije.

U Republici Srpskoj se ne pominje gašenje fakulteta i ne čuju se glasne jadikovke, kao u Srbiji, niti se priča o otpuštanju zaposlenih ili o štrajku.

Dekan Ekonomskog fakulteta u Brčkom, Marin Gužalić, i dekan Elektrotehničkog fakulteta u Banja Luci, Milorad Božić, kažu da se fakultetski troškovi pokrivaju na razne načine – iz projekata, donacija... od čega se izdvaja i deo za honorare i kupovinu opreme.

Na pitanje da li je neki fakultet u posebno lošem položaju, prof. Božić ne bi da priča o tome, jer ima dosta takvih koji nemaju ni studenata ni projekata... Ipak, mnogi su obezbedili makar prostor za rad jer je vojska RS oslobodila kasarne.

Plate u bivšim YU republikama

Za Sloveniju se govori da ima najbolji standard od svih bivših YU republika. To je tačno, ali istina je i da su troškovi života veliki. Ljubljana je, na primer, po visini stanarina odmah iza Beča. Prosečna zarada u Sloveniji je oko 770 evra, a za potrošačku korpu za četvoročlanu porodicu potrebno je oko 1 000 evra. Asistent na državnom fakultetu ima osnovnu platu od 1 200 evra bruto, (55 odsto je neto), asistent sa magisterijem 1 300, asistent sa doktoratom 1 600, docent 1 800, vanredni profesor oko 2 000 evra bruto i redovni profesor 2 500 evra bruto. To svaki fakultet u Sloveniji dobija iz budžeta.

Na Riječkom sveučilištu asistenti imaju platu oko 650 evra, docenti oko 1 000 evra a redovni profesori oko 1 500 evra. Prosečna potrošačka korpa za četvoročlanu porodicu na području Rijeke je oko 750 evra.

Prosečne zarade u RS su između 300 i 400 KM. Plate asistenta pripravnika su na nivou prosečne plate, asistent sa magisterijem ima između 400 i 500 KM, a redovni profesor prima od 600 do 700 KM, u zavisnosti od broja predmeta koji predaje. Nezvanično-prosečna potrošačka korpa je preko 400 KM.

Posle povišice, redovni profesori u Srbiji primaće nešto više od 29 000 dinara neto (oko 375 evra), vanredni profesor će dobiti približno 335 evra, docent 310, asistent sa doktoratom 260 evra, a asistent pripravnik manje od 230 evra. Prosečna zarada u Srbiji je 185 evra, a za potrošačku korpu potrebno je izdvojiti 1,25 prosečne mesečne zarade.

Sada prostora ima, ali se prof. Božić brine što su ti fakulteti za dva zimska meseca napravili račune od 100 000 KM samo za struju. I sada se ne zna kako će se oni namiriti...

Jedno je sigurno, ma koliko zaposleni negodovali, većina državnih fakulteta iz regiona u bliskoj budućnosti naći će se na prekretnici. Presudnu ulogu u opstanku će odigrati tržište i sposobnost da se zarade dodatni prihodi i privuku studenti.

Olga Nikolić

posto) od ukupno 408 studenata završne godine. Ukupno 137 studenata (44 posto) ne očekuje da će u Hrvatskoj dobiti željenu specijalizaciju, a njih čak 104, što je trećina od ukupnog broja studenata završne godine, reklo je da razmišlja o odlasku iz Hrvatske ako se ne budu mogli baviti područjem medicine koje ih zanima. Ti studenti najradije bi iselili u EU, a najčešće spominjana država bila je Slovenija. Kao razlozi moguće emigracije uglavnom se navode bolja zarada i dobivanje posla.

Izvor: Hina

medicinskih fakulteta u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Splitu od listopada 2003. do siječnja 2004. a sudjelovalo je 312 (76

Trećina studenata medicine spremna na iseljenje radi specijalizacije

□ Studenti završne godine medicinskog studija u Hrvatskoj najčešće priželjkuju specijalizaciju iz interne medicine, pedijatrije ili kirurgije, a trećina njih sklona je iseliti se iz Hrvatske ako ne uspije dobiti željenu specijalizaciju, pokazuje istraživanje objavljeno u siječanjskom broju časopisa Croatian Medical Journal. To je utvrđeno anketiranjem studenata

Distrikat Brčko osnovan je 2000. godine i podrazumeva teritoriju grada Brčko i okolnih sela, to jest teritoriju prethodne opštine Brčko. Reč distrikt je neolatinizam i znači sudski srez, okrug, oblast, nadležnost. Brčko distrikt Bosne i Hercegovine, kako je zvaničan naziv, predstavlja kondominijum (zajedničko vladanje više država nekom teritorijom). Pripada dakle i Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, a istovremeno ima samostalnu zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast i samostalne institucije. Nema vojsku, a kasarne su preuređene u zgrade suda, omladinski centar, muzičku školu i gimnaziju. Na teritoriju distrikta postoji petnaest osnovnih škola, a u samom gradu četiri srednje: gimnazija, poljoprivredna, tehnička i ekonomska; Ekonomski fakultet (odeljenje Univerziteta u Istočnom Sarajevu) i Viša poslovna škola (ispostava

ne raspolažu slobodom samostalnog odlučivanja kada su principijelni stavovi u pitanju. Doduše, od ove školske godine djelimičnu samostalnost škole dobijaju uvođenjem Školskih odbora kao upravnih organa škole. Plan i program su strogo zacrtani i oni se moraju ostvariti. U tom smislu školska godina može trajati i duže nego što je uobičajeno, a to znači da nije moguće završiti godišnju nastavu sa manjkom časova iz bilo kog predmeta uz bilo kakvo obrazloženje, već se fond časova, putem nadoknade, mora ispoštovati – objašnjava ustrojstvo i školstvo distrikta sagovornica O&R, gospođica Tanja Marković, profesorka nemačkog jezika i književnosti u Javnoj ustanovi – gimnaziji „Vaso Pelagić”.

Između Federacije i Republike

Tuzlanskog univerziteta). U distriktu Brčko od 2001. godine organizovano je multietničko školstvo. Odeljenja su sastavljena od učenika koji pripadaju sve trima narodima, a najveća (i reklo bi se jedina) razlika između njih jeste to što imaju odvojenu nastavu maternjeg jezika: bosanskog, hrvatskog ili srpskog. S druge strane ideju multietničkog školstva u osnovnim školama, po nekim selima u okviru distrikta, nažalost nije moguće u potpunosti sprovesti iz jednostavnog razloga: sastav tamošnjeg stanovništva to ne dozvoljava, dok su kolektivi u svim školama multietnički.

- Ono što su u regionu ministarstva u distriktu Brčko nazivaju se odeljenja, a ministri su šefovi odeljenja. Razlika u odnosu na region nije samo terminološka – ovdje postoji poseban šef odeljenja (dakle ministar), kao i šef pododdeljenja, za osnovno i srednje obrazovanje. Sve škole su u potpunosti zavisne od Odeljenja za obrazovanje. To jest,

Reforma obrazovanja u Brčkom ne sprovodi se potpuno nezavisno od Federacije BiH i RS. Svake godine nastavni aktivni iz sve tri teritorijalne jedinice rade na usklađivanju zajedničkih jezgara to jest odrede se obim i ciljevi programa za tu godinu i sačini se plan za njihovo postizanje. Budući da je, kako je već rečeno, nastava multietničkog karaktera, učenicima se nudi spisak udžbenika, za svaki predmet (sa izuzetkom maternjeg jezika), od izdavača sa teritorije Federacije BiH, Republike Srpske, Republike Hrvatske ili Srbije i Crne Gore. Neki profesori, pre svega stranih jezika, ističu kao prednost mogućnost da sami kreiraju i predlože nastavni plan prema naprednim zapadnoevropskim obrazovnim planovima i udžbenicima. Istovremeno naša sagovornica skreće pažnju i na lošiju stranu takve mogućnosti:

- Nastavnik/profesor najčešće se nađe u poziciji da naporedo sa edukacijom, to

jest kurikularnim seminarima, zapravo i sprovodi ono za šta se tek edukuje, skoro nikad nemajući priliku da stručniji od njega kadar prethodno potvrdi takav plan. S obzirom da je riječ o, reklo bi se, najosjetljivijoj javnoj djelatnosti, jer su dugoročno gledano njene posljedice najvažnije – o obrazovanju i prosvjećivanju razumljiva je zabrinutost i breme zbog ovakve naizgled poželjne prednosti.

Najveću pažnju okruženja Brčko skreće na sebe kad je reč o zaradama nastavnog kadra. Budžet Brčkog puni se sa raznih strana. Iz sopstvenih prihoda: akciza, doprinosa, carina i sl. a obaveza je i RS i F BiH da deo svojih budžetskih sredstava uplaćuje u budžet distrikta; tu su, zatim, strane donacije i ulaganja.

- Strani „investitori” u školstvo najčešće svoja sredstva ulažu neposredno u obnovu škola, fasada, krečenje ili nabavljanje školskih pomagala. Recimo OHR (Office of the High Representative) pored toga što daje, usmjerava sredstva i nadgleda njihovo korištenje (visoki predstavnik popularno se naziva supervizor), isto tako ponekad vrlo jasno preuzme inicijativu, pa renovira na primjer zgradu gimnazije – objašnjava profesorka Marković.

Prosvetni radnici vode se kao zaposlenici Vlade distrikta Brčko, dakle plaćeni su direktno iz budžeta i tu se upravo sadrži objašnjenje njihovih nadaleko čuvenih visokih zarada.

Najniža mesečna zarada za visokoobrazovan kadar zasad je oko 1 400 KM neto (za zaposlene u srednjim školama), a oko 1 200 (za zaposlene u osnovnim školama). Poređenja radi navešćemo da je plata šefa odeljenja iliti ministra 3 500 KM, šefa pododdeljenja 2 250 KM. Važno je reći da obračunavanje zarade nije ni u kakvoj vezi sa fondom časova. U razgovoru nam Marković pojašnjava:

- Radna nedjelja ima 40 časova i to važi za nastavnike svih predmeta. U taj broj uračunati su, pored redovnih časova nastave, i dopunski/dodatni časovi, zatim časovi za pripremu, starješinstvo, dežurstvo, rad sa roditeljima, rad sa

stručnim aktivima, nastavnička vijeća i časovi predviđeni za sređivanje školske dokumentacije. Razumije se da su unutar ovih okvira moguća razna kombinovanja i ne treba misliti da svi nastavnici imaju strogo propisan i jednak raspored kako bi ispunili normu, ali norma mora biti ispunjena. Fakultativna nastava i vođenje raznih sekcija, individualno stručno usavršavanje i sl. takođe ne utiču na visinu plate. Međutim ako se izdržava cijela porodica o jednoj plati, ili članovi porodice – studenti, onda se to odražava na zaradu i ta zarada je neznatno veća. Nastavnici nemaju raspust već godišnji odmor koji moraju iskoristiti u toku ljetnjeg raspusta, dok sve ostalo vrijeme raspust provode u školama gdje su obavezni provoditi osam sati dnevno. Neretko se to vrijeme koristi za održavanje seminara. Topli obrok i putni troškovi se ne plaćaju, pa plate nastavnog kadra sa teritorije Sarajevskog kantona, gdje ovakve povlastice i dalje postoje, skoro da dosežu nivo distriktskih plata.

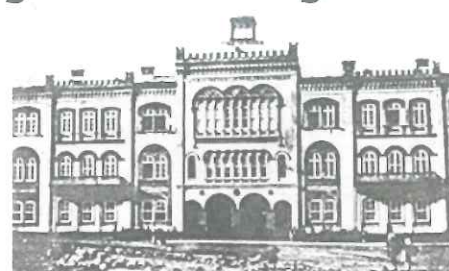
Međutim, budžet Brčkog se polagano smanjuje i od januara ove godine celokupna poreska sredstva se preusmeravaju najpre u zajedničke institucije BiH (F BiH i RS), a odande se ponovo raspoređuju, što podrazumeva da mogu biti preusmerena i deljena na ukupnoj teritoriji federacije i republike. Iz ovoga je jasno da će budžet distrikta bivati sve manji, time i profesorski novčanici znatno tanji. Naime, Skupština je 01. 04. 2005. usvojila budžet distrikta za ovu godinu i po njemu se svima, osim sudstvu i zdravstvu, primanja smanjuju za 10%.

Ako distrikt Brčko i jeste ogledna sredina, ona po mnogim pitanjima za region može biti i uzorna. Razume se ipak da i ovde, naporedo sa listom već ostvarenih planova stoji i lista nedostataka. Pitanje je jedino koliko je i koja duža. Naporedo sa činjenicom da gimnazija raspolaže sa dva multimedijalna projektora, nekoliko laptopova, TV-a i video-rikordera, u vreme kad se pravi prostorija za vannastavno korišćenje računara, uzgredna rečenica jednog gimnazijalca: „Evo već treću godinu zamišljam „eruvetu“, govori možda manje o realnim mogućnostima i nemogućnostima, a više o navikama, lošim, tako našim.

Vesna Smiljanić

Jubilej univerzitetskog obrazovanja u Srbiji

Svečanom akademijom u Kolarčevoj zadužbini, nedavno je Univerzitet u Beogradu obeležio stotu godišnjicu od donošenja prvog zakona o Univerzitetu i Dan Univerziteta. Godine 1905. Univerzitet je imao tri fakulteta – Filozofski, Pravni i Tehnički i 788 studenata, a danas u svom sastavu ima 31 fakultet i pet naučnih instituta i 71 683 studenta na osnovnim studijama

Rektorat Univerziteta u Beogradu

1991. i juna 1992. godine pokazale su da je Beogradski univerzitet najžešći centar otpora retrogradnoj i nedemokratskoj politici tadašnjih vlasti. Deklaracija iz juna 1992. godine ostala je svedočanstvo o odgovornosti, koju su profesori i studenti osećali pred nadolazećim tragedijama, i o intelektualnoj hrabrosti da se velika zabrinutost blagovremeno predoči javnosti.

- Posle decenije međunarodne izolacije, Univerzitet u Beogradu se krupnim koracima vratio u internacionalnu akademsku zajednicu. Primljen je za člana Evropske i Međunarodne asocijacije univerziteta, a uključio se i u različite oblike međuuniverzitetske saradnje (Tempus projekti, UNIADRION inicijativa i sl.). Pojačana je međunarodna razmena nastavnika i studenata i organizovane su prve Joint Master studije sa Univerzitetom La Sapienza u Rimu i Univerzitetom u Sarajevu. Naučnoistraživački rad ponovo postaje temelj na kojem se odvija univerzitetska nastava, a na sve većem broju fakulteta pokreću se doktorske studije.

- Broj studenata Univerziteta u Beogradu stalno se povećavao u posleratnom periodu, tako da je početkom šezdesetih godina dostigao 50 000, dok ih u školskoj 2004/2005. godini, na osnovnim studijama, ima 71 683. Od osnivanja pojedinih fakulteta do početka školske 2004/2005. godine na Univerzitetu je diplomiralo 322 288 studenata. Diplomom magistra nauka na Univerzitetu do danas je steklo 20 707 studenata, a odbranjene su 12 073 doktorske disertacije – istakao je rektor Popović.

Rektor Dejan Popović ističe da se, uporedo s brojem studenata na osnovnim i posle diplomskim studijama, povećavao i broj nastavnog i pomoćnog nastavnog osoblja. Danas na Univerzitetu u Beogradu radi 2539 nastavnika (od toga 1025 redovnih profesora, 706 vanrednih i 808 docenata), 2411 asistenata i drugih saradnika u nastavi i 2807 članova vannastavnog osoblja. B. Č. C.

Za Univerzitet u Beogradu 2005. je jubilara godina, koja će proticati u znaku obeležavanja sto godina od donošenja prvog zakona o Univerzitetu u Srbiji. Po rečima rektora, Dejana Popovića, Velika škola je postepeno izgrađivana u najvišu nastavno-naučnu instituciju Srba. Predlog zakona o Univerzitetu podnet je Narodnoj skupštini 28. decembra 1904. godine, a izglasan je i stupio na snagu ukazom koji je potpisao kralj Petar Prvi 12. marta 1905. godine. Univerzitet je svečano otvoren 15. oktobra 1905. i taj dan će takođe biti obeležen ove godine.

Zakon o Univerzitetu iz 1905. godine, koji u svom prvom članu kaže da se „Velika škola u Beogradu proglašuje za Univerzitet“, zajemčio je autonomiju Univerziteta, proklamujući da su „nastavnici slobodni u izlaganju svoje nauke“. Stupanjem na snagu ovog zakona, svi zatečeni nastavnici Velike škole stavljeni su na raspolaganje i birani u univerzitetska zvanja (redovni profesori, vanredni i docenti), na osnovu strožih kriterijuma. Na čelu Univerziteta bio je rektor, a fakulteta – dekani. Rektor i dekani činili su Univerzitetsku upravu, a rektor i svi profesori – Univerzitetski savet.

Po rečima dr Popovića, i u teškim vremenima (1968. godine i kasnije) Univerzitet u Beogradu je ostao jedno od najvažnijih središta intelektualnog života u Srbiji i tadašnjoj Jugoslaviji, mesto na kome su formirane generacije mladih ljudi, obrazovane u duhu pripadanja evropskim civilizacijskim vrednostima i osposobljene da nastave studiranje i na najprestižnijim svetskim univerzitetima. Od samog početka devedesetih godina većini zaposlenih na Univerzitetu postalo je jasno da Srbija kasni za tranzicijom i da će, zbog izolacije u odnosu na Evropu, nastupiti najteže posledice. Studentske demonstracije marta

Studiranje u Bugarskoj ostaje tako osetljiva tema da mnogi od onih koji studiraju u Sofiji ne žele da daju svoja imena novinarima, da ne bi imali problema kada se vrate u Makedoniju.

Da li je politika Bugarske prema Makedoniji dokaz da stare teritorijalne pretenzije opstaju, ili su u pitanju samo prijateljske namere?

Spolja gledano, Makedonija ima relativno dobre odnose sa Bugarskom. Tu nema ni skorašnjeg nasleđa života u zajednici sa drugim, ratom pogođenim narodima Jugoslavije, niti nelagodnosti zbog pravnih problema u vezi sa imenom „Makedonija“ koji remete odnose sa Grčkom već više od jedne decenije.

U toplom zagrljaju Bugarske

Ipak, odnosi sa Sofijom pokreću neka od najtežih pitanja u vezi sa zahtevima Makedonije da bude tretirana kao suverena država, čije slovensko stanovništvo ima sopstveni identitet i jezik.

Ako se zagrebe malo dublje ispod površine, stiće se utisak da neki aspekti zvanične politike u Bugarskoj počivaju na pretpostavci da moderna Makedonija nije ništa više od slučajno odvojenog dela matične zemlje. Makedonski studenti masovno odlaze na studije na bugarskim univerzitetima – ali tamo otkrivaju da se od njih očekuje da priznaju bugarski etnički identitet. Bugari, takođe, oklevaju da priznaju makedonski kao legitiman jezik koji se razlikuje od bugarskog.

Ove anomalije uznemiravaju Makedonce, ali pitanje je da li je posredi prikriveni ekspanzionistički program ili samo birokratska inercija, zbog koje se stari pogledi još nisu promenili.

Povijesni udžbenici diljem svijeta puni nebuloza

U današnjim priručnicima za učenje nacionalnih povijesti širom svijeta napisane su samo netočnosti, što pogoduje stvaranju mitova, koji proizvode lažna sjećanja i mržnju. To je naime rezultat analize raznih priručnika povijesti u zemljama svijeta, koju je načinio i u knjizi objavio Giuliano Procacci, profesor suvremene povijesti na rimskom sveučilištu La Sapienza, piše na portalu Iskon Interneta.

O prikazu knjige „Osobne iskaznice. Revizije, nacionalizmi i fundamentalizmi u

Obrazovanje: skrivena agenda?

Jedna od ključnih oblasti, u kojima istorija još igra važnu ulogu, jeste visoko obrazovanje. Makedoncima su otvorena vrata bugarskih univerziteta, ali za to se mora platiti cena.

Mnogi mladi ljudi koriste pogodnosti specijalnih koncesija bugarske vlade koje se nude makedonskim državljanima. Između 700 i 800 Makedonaca sada dolazi svake godine da studira u Bugarskoj, koristeći različite stipendije koje Bugarska nudi. U Bugarskoj ima ukupno oko 3 500 makedonskih studenata – što iznosi više od jedne desetine ukupnog broja studenata u samoj Makedoniji, kojih ima 31 000.

Ove brojke rezultat su naglog rasta

interesovanja za studije u Bugarskoj. Pre deset godina, u Bugarskoj je bilo manje od 30 studenata iz Makedonije. Beogradski univerzitet bio je najpopularnija i najprestižnija destinacija. Ali, posle raspada Jugoslavije, Srbija je izgubila privlačnost i njeno mesto počeli su zauzimati univerziteti u Bugarskoj.

Aleksandar Popov, zvaničnik bugarskog ministarstva obrazovanja nadležan za makedonske studente u Bugarskoj, pratio je ovu promenu u trendovima sa izvesnim zadovoljstvom. „Pre jedne decenije, naši univerziteti su privlačili samo one Makedonce koji nisu

priručnicima povijesti“, koja će se pojaviti u knjižarama sedamnaestog ožujka, piše Corriere della Sera.

U knjizi se spominju japanski udžbenici u kojima je zanijanek podatak o pokolju tri stotine tisuća Kineza što je izvršila japanska vojska kod Nankinga 1937. godine. Ističe se također da je dvojbeno japanska verzija sukoba sa SAD-om u Drugom svjetskom ratu.

Jedna od konstatacija iz najnovije knjige jest i ta da mnoge zemlje puno više prostora posvećuju nacionalnoj povijesti u odnosu na opću. „Nacionalna povijest predstavlja, primjerice u Srbiji, tri četvrtine učenja

uspeli da se upišu na fakultete kod kuće“, kaze on. „Sada se studiranje u Sofiji smatra znakom prestiža.“

Važan detalj ove velikodušne politike je to što su stipendije namenjene samo onim Makedoncima koji se izjasne kao etnički Bugari, a svi studenti moraju demonstrirati poznavanje one verzije istorije koja se nudi u bugarskim udžbenicima.

Studenti koji su kategorizovani kao etnički Bugari iz inostranstva imaju pravo na niz koncesija koje ih stimulišu da studiraju u Bugarskoj. Makedonci mogu konkurisati za neko od 300 mesta koja sponzorise država, a oni koji se eksplicitno izjašnjavaju kao etnički Bugari imaju najbolji tretman i za njih je rezervisano 50 odsto od broja predviđenih mesta. Ova kategorija može studirati i izvan uobičajenih kvota i opet plaćati samo 30 odsto iznosa koji se naplaćuje stranim studentima.

Procedure kojima se utvrđuje da li je neki strani student bugarskog porekla prilično su liberalne. Od 1993, kada su makedonski studenti počeli dolaziti u Bugarsku, do septembra 2004. od njih se nije tražilo čak ni da prezentuju dokumente kojima se to dokazuje. Bugarsko ministarstvo obrazovanja zastupalo je stanovište da bi za studente iz bivše Jugoslavije bilo komplikovano da pribave takvu dokumentaciju, pa se nije insistiralo na dostavljanju pismenog dokaza o etničkoj pripadnosti.

Ova politika se promenila 2004. godine, delom i zbog novinskih izveštaja da i studenti neslovenskog porekla koriste pomoć namenjenu etničkim Bugarima. Od kandidata se sada zahteva da dostave dokumenta, ali uslovi su i dalje sasvim liberalni, jer se prihvataju i dokumenti kao što je overena izjava o poreklu ili pismo neke organizacije koja zastupa Bugare u inostranstvu.

U Bugarskoj je cijela evropska povijest tretirana samo kroz njezin utjecaj na balkansku regiju“, piše Corriere della Sera, koji ocjenjuje da je to „plod zakašnjelog nacionalizma devetnaestoga stoljeća“.

U Azerbejdžanu se raspravlja o tome koji će se datum dati rođenju azerske države, koja nije nikada postojala, u Gruziji koja je nastala u srednjem vijeku nastoje dokazati njezino postojanje od prethistorije. U palestinskim priručnicima Izrael je ignoriran, a u Španjolskoj je povijest pisana prema potrebi regija.

Izvor: Hina

Preuzimanje istorije

Ključni deo procesa upisivanja na studije u Bugarskoj uključuje polaganje ispita iz književnosti i istorije. Pošto je istorijska istina tradicionalno područje sukobljavanja, ovaj test predstavlja izazov za Makedonce koji moraju da prouče bugarske istorijske knjige, u kojima pronalaze drugačije verzije događaja od one koju su dobili kod kuće.

Pošto je u Bugarskoj na snazi zvaničan stav da su Makedonci zapravo bili Bugari, bar dok se nisu priključili jugoslovenskoj federaciji, ovaj uslov se može videti kao podsticaj da se prihvati bugarsko poreklo.

Popov poriče da politika ministarstva proizvodi konfrontaciju. „Pruža im se prilika da nauče bugarsku istoriju, i to važi za kandidate iz svih zemalja”, kaže Popov. „Niko ne može primorati ove studente da veruju u ono što pišu na ispitu.”

Makedonski studenti koje je intervjuisao IWPR (Institute for War & Peace Reporting) većinom tvrde da nisu osećali pritisak da se asimiluju ili promene svoj etnički identitet.

„Ovde niko nije ni razgovarao sa mnom o mojoj nacionalnosti”, ističe Aleksandar Nancev iz Strumice, koji sada studira za nastavnika na Univerzitetu Sveti Kliment Ohridski u Sofiji.

Politički aspekti

Bugarski zvaničnici tvrde da nema ničeg lošeg iza njihove želje da omoguće studiranje u Bugarskoj.

Popov iz ministarstva obrazovanja tvrdi da se na političkom nivou zvaničan stav ne razlikuje od onoga sto Grčka ili Mađarska nude stranim studentima njihovog etničkog porekla.

Njegov kolega u ministarstvu, Venko Bozanov iz odeljenja za diplomatske i postdiplomske studije, slaže se s takvim

stavom, i kaže: „Evropska unija toleriše takve stavove. Pripadnici etničkih zajednica svakako treba da ostanu lojalni građani svojih zemalja, ali oni takođe mogu graditi mostove između država.”

Jedan jezik ili dva?

Druga utvara iz prošlosti je pitanje jezika. Zavisno od stanovišta koje prihvata, bugarski i makedonski su dva blisko povezana ali različita jezika, ili jedan isti jezik.

Sa pravnog stanovišta, standardni književni makedonski jezik je službeni jezik ove države. Ali, kada su Bugari priznali novu državu, oni nisu prihvatili i njeno polaganje prava na lingvističku nezavisnost.

U sledećih sedam godina vlade dveju zemalja – mada su bile u dobrim odnosima – nisu uspele da potpišu nijedan bilateralni dokument. Jedini uzrok nesporazuma bila je standardna diplomatska formulacija: „Ovaj dokument potpisan je na bugarskom i makedonskom jeziku.”

Bugarski parlament je konačno pronašao rešenje 1999. godine, parafrazirajući tekst tako da glasi da je jezik sporazuma „u skladu sa makedonskim ustavom”. Ova vežba u verbalnoj akrobatici je uspela, i dve zemlje su do sada potpisale bar 50 sporazuma.

Ali, svaki put kada se potpisuje neki bilateralni sporazum, ovo kompromisno rešenje podseća da Bugarska odbacuje korišćenje termina „makedonski” u svojstvu legitimne lingvističke odrednice.

Odgovori bi mogli biti u budućnosti

Sva ova pitanja mogla bi izgubiti deo svoje relevantnosti i potencijala za izazivanje trvenja zahvaljujući

približavanju evropske budućnosti koja čeka obe zemlje.

U ovom novom okruženju, čini se da je bugarski odnos prema Makedoniji zasnovan na civilizovanim i liberalnim vrednostima. Ambasador Jordanov naglašava značaj pitanja Evropske unije i minimizira probleme kao što je makedonsko-bugarski spor oko jezika, govoreći da je on posledica „bavljenja političara istorijskom stvarnošću”.

Na nižem nivou, Aleksandar Nancev sigurno govori u ime mnogih makedonskih studenata u Bugarskoj kada izjavljuje da su pitanja istorije i nacionalnosti sada manje važna.

„Makedonci, Bugari – uskoro će sve to biti istorija”, ističe on. „Ljudi više ne brinu o tome i to nije važno u našim životima. Moji prijatelji se koncentrišu na budućnost, a ne na prošlost.”

Hristo Matanov, profesor istorije na Univerzitetu Sveti Kliment Ohridski, veruje da je savršeno prihvatljivo graditi bliže veze s Makedonijom putem stipendija i ubrzane procedure za sticanje državljanstva. „Čini se da Bugarska želi da uspostavi odnose sa Makedonijom koji bi bili slični odnosima između Nemačke i Austrije”, smatra on.

Pored toga, dodao je: „Obrazovanje studenata znači kreiranje lobija među budućim makedonskim intelektualcima.”

Matanov to vidi kao koristan proces za Bugarsku, koja se privikava na ulogu zemlje u kojoj, prvi put za sto godina, ljudi iz inostranstva žele da studiraju i žive.

Trik je u tome da se obezbedi da činovi pozitivne diskriminacije budu viđeni kao to što jesu, a ne kao asimilacija drugim sredstvima.

IWPR (Institute for War & Peace Reporting)
Oprema i izbor: redakcija O&R

□ Hrvatski sabor je ratifikovao sporazum sa Srbijom i Crnom Gorom o zaštiti srpske i crnogorske manjine u Hrvatskoj i hrvatske manjine u SCG. Sporazumom se između ostalog formalizuje položaj i prava manjina u dve zemlje, kao i obaveza državnih vlasti za pomaganje manjinama radi održanja identiteta, upotrebe jezika i pisma, obrazovanja, kulture i korišćenja medija.

Pokušat ću naći rešenje sa Čolakom i ministrima iz RS

□ Nakon što radna grupa za izradu zakona o visokom obrazovanju nije do postavljenoj

roka, 10. novembra, dostavila prijedlog rešenja, Safet Halilović, ministar civilnih poslova BiH, najavio je da će pokušati ostvariti neposredan kontakt s ministrima iz RS i Barišom Čolakom, predsjednikom HDZ-a, kako bi pokušali naći model koji bi bio prihvatljiv za sve i koji bi prošao u Parlamentu BiH kao okvirni državni zakon o visokom obrazovanju.

Podsjećanja radi, na sastanku radne grupe prošlog meseca predstavnici Sveučilišta u Mostaru tražili su izmjenu Ustava BiH i utvrđivanje nadležnosti

za visoko obrazovanje na nivou BiH. S druge strane, predstavnici RS tražili su da se postavi okvir za visoko obrazovanje u skladu s Bolonjskim procesom, s tim da detalji kasnije budu uređeni zakonom entiteta.

- To su stvari koje paraliziraju daljnji napredak na donošenju zakona. Međutim, mi ćemo pokušati na drugi način to riješiti. Ako se želi reforma obrazovanja, onda se putem kompromisa nešto može učiniti - smatra Halilović.

Prema njegovim riječima, bit će obavljena još jedna javna rasprava koja će obuhvatiti sve zainteresirane iz oblasti visokog obrazovanja. Ministarstvo civilnih poslova

V eć više od godinu dana u našoj gimnaziji postoji Dački parlament, pokrenut i vođen potpuno samostalno od strane učenika. U kratkom vremenskom roku Parlament je postigao fantastične rezultate, organizovavši između ostalog nekoliko humanitarnih akcija, svirki, predavanja u školi, kao i akcija čišćenja dvorišta. Ovaj entuzijazam nekolicine starijih

Dački parlament

učenika novi I razred bezbolno je prihvatio, te se u Trećoj beogradskoj gimnaziji dešava nešto nesvakidašnje: učenici se polako ali sigurno bude. I gladni su znanja i lepšeg života u školi.

Nije bilo potrebno mnogo vremena da smislimo kako da na nov način malo „prodrmano” školu. Ubrzo je osnovan tim na čelu sa novoizabranim predsednikom Dačkog parlamenta Vanjom Biserčićem. Taj tim će realizovati ideju o anketi. U saradnji sa pedagogom škole definisali smo tri kategorije u kojima će profesori biti ocenjeni:

- Odnos prema učenicima (koliko je kvalitetan odnos profesor ostvario s učenicima – koliko je razvijena komunikacija);

- Način ispitivanja i ocenjivanja (koliko je dobra i fer metoda kojom profesor ispituje i ocenjuje učenike);

- Način prezentacije gradiva (koliko uspešno profesor prenosi znanje).

Ocene su bile „školske”, od 1 do 5, bez međuocena.

Budući da nismo imali sponzora,

lično smo preuzeli sve troškove potrebne za sprovođenje ankete. Nas desetak se podelilo u nekoliko grupa, te smo za dva dana anketirali više od 900 učenika. Većina profesora nije pravila problem (pored nekoliko mrkih pogleda), ali bilo je i onih koji su zabranili da se na njihovom času sprovodi anketa, iako je odobrena od strane direktora škole.

Uopšte, vrlo su interesantne reakcije pojedinih profesora. Još kada je ova akcija najavljena, primećena je lažna ravnodušnost

iza koje se krilo i malo brige i malo sujete. Ubrzo su nastale mantre poput: „Ne vidim zašto to sprovodite, to nema nikakvog efekta”, ali upravo je ta preterana zainteresovanost, to insistiranje kako ih to „apsolutno ne interesuje i ne dotiče”, odalo profesore. Neki su čak, kako tvrde pojedini učenici, počeli da daju više ocene i generalno pokazivali neobično visok entuzijazam za prenošenje znanja.

Pošto je anketiranje sprovedeno, došao je najteži deo posla – analiziranje podataka. Svaki od 900 anketnih papira trebalo je pregledati i zapisati koje ocene je dobio koji profesor, te kratkom računicom dolazimo do broja od čak 40 000 ocena koje je trebalo pravilno svrstati. Posao je podeljen na male timove i pojedince i rezultati su ubrzo pristigli. I to kakvi!

Mnogo štošta bi se moglo reći o ovim rezultatima što ne može biti ni dokazano ni opovrgnuto, ali odlučili smo da se klonimo spekulacija i zadržimo se na očiglednom. Prvo i pre svega, odmah je razbijen mit da od predmeta zavisi visina ocene. Profesori fizičkog vaspitanja nisu bili ni među prvih deset, dok je prvo mesto zauzeo ni manje ni više nego profesor fizike Boris Laštro sa prosekom od čak 4,91. On je imao i najviše ocene u sve tri kategorije.

Drugo, ne može se nikako reći da su rezultati neobjektivni. Učenici su ozbiljno shvatili ovu anketu i nisu olako delili ocene, te imamo primer profesorke hemije koja je dobila niske ocene za odnos prema učenicima i način ispitivanja, ali dosta visoku ocenu za način prezentacije gradiva.

Sveukupan prosek mogao bi se nazvati zadovoljavajućim, čak 3,81. Ili „slabo vrlo dobro” po ekvivalentu učeničkih ocena. Ali, mesta za poboljšanje sigurno ima i koliko god neki tvrdili da ova anketa nema nikakvog efekta, mi znamo da je istina upravo suprotno. Činjenica da Vi čitate sada ovaj članak samo je jedan u nizu argumenata. Gotovo niko nije ostao ravnodušan na čitavu akciju; nekolicina profesora je, primivši k znanju mišljenje učenika, čak odlučila da poradi u onoj oblasti u kojoj su najslabiji. I, možda najbitnije, ova akcija je otvorila vrata nizu drugih, i pokrenula je pitanje kvaliteta odnosa profesora prema učenicima i prema svojoj profesiji. Nije potrebno komentarisati naš sistem (ne)obrazovanja, očigledno je na kraju na učenicima i profesorima da nađu zajednički jezik kako bi boravak u školi svima bio malo udobniji. Reklo bi se da smo mi učenici pokazali nesvakidašnju inicijativu za poboljšanje ovog stanja, te je sad zaista red na profesore.

Relja Dereta

BiH potom će iznijeti prijedlog zakona. - Rokovi nisu određeni, ali hitno djelovanje je potrebno, jer stotine hiljada studenata nemaju priznate diplome, kreditne sisteme, mogućnost razmjene s drugim univerzitetskim centrima – podsjeća Halilović.

Izvor: 24si

Obrazovanje - Program međunarodne mature u BiH

□ United World Colleges (UWC) i International Baccalaureate Organisation (IBO) ponudile su projekt za uvođenje Programa međunarodne mature - International Baccalaureate (IB) u dvije gimnazije u Mostaru i Banjoj Luci, te

potporu Drugoj gimnaziji Sarajevo, koja već realizira taj program. UWC škole nude učenicima program međunarodne mature, koji se uči u više od hiljadu škola širom svijeta i omogućava učenicima ulazak na vodeće svjetske univerzitete. Opću strukturu programa IB-škole čini šest glavnih skupina predmeta: prvi jezik (hrvatski, engleski, njemački), drugi jezik (engleski, njemački, francuski), društvena skupina predmeta (ekonomija, psihologija), eksperimentalne znanosti (biologija, kemija, opća kemija, fizika), matematika (tri vrste) i ostalo (informatika, umjetnost, latinski).

Brain Gain

Program ima za cilj da privuče profesore, asistente i stručnjake sa prostora bivše Jugoslavije da se vrate u region, te predaju kao gostujući profesori – u periodu od nekoliko dana do 3 sedmice – na univerzitetima u Bosni i Hercegovini, Kosovu, Crnoj Gori i Srbiji. Ovaj tip međunarodne akademske razmjene i saradnje bitan je ne samo za razvoj univerziteta na području jugoistočne Evrope, nego će omogućiti i ostvarenje tzv. brain-gain efekta, čak iako nije usmjeren na konačni povratak akademskih radnika iz inostranstva. Iako bi ovako nešto bilo poželjno, zbog trenutne situacije u regionu nije realno, a i prevazilazilo bi zahtjeve ovog programa.

Uspešna saradnja Hypo alpe adria banke sa univerzitetom Megatrend i Fakultetom za ekonomiju, finansije i administraciju

Studiranje na kredit

U nameri da izađe u susret studentima koji ne mogu iz sopstvenih prihoda da plate školarinu, Hypo alpe adria banka potpisala je sporazum sa univerzitetom Megatrend i Fakultetom za ekonomiju, finansije i administraciju (FEFA), koji omogućuje akademcima da po veoma povoljnim uslovima dobiju kredit za ovu namenu.

- Ono što studentske kredite razlikuje od ostalih vrsta kreditiranja jesu izuzetno niske kamatne stope. Uslovi kreditiranja su povoljni, jer ideja banke nije da to bude bitan vid plasmana, već želja da izađemo u susret mladim ljudima i omogućimo im da na jednostavan način obezbede novac za plaćanje školarine – kaže Srđan Ninković, direktor Sektora poslovanja sa stanovništvom u Hypo alpe adria banci.

Ova banka nudi dva modela kredita – sa klasičnim instrumentima obezbeđenja i kredit na osnovu namenskog depozita. Prva opcija podrazumeva učešće u visini od 20 odsto odobrenog kredita, uz kamatnu stopu na godišnjem nivou od 7,75 procenata. Krediti se odobravaju državljanima Srbije i Crne Gore sa stalnim radnim odnosom u Srbiji. Korisnik kredita je jedan od roditelja ili staratelj koji je u radnom odnosu na neodređeno vreme, minimalno šest meseci kod sadašnjeg poslodavca. Kada je reč o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita i žiranata, pravilo je da anuitet ne sme prelaziti 30 odsto neto mesečne zarade korisnika kredita ili žiranata, i to nakon odbitka svih obustava (alimentacije, drugi krediti i ostale zabrane). Kredit može biti odobren

po sistemu „godina za godinom”, gde se svake godine kredit povećava za iznos troškova studiranja u narednoj godini, zatim u ukupnom iznosu potrebnom za celo školovanje ili uz maksimalan rok kreditiranja od pet godina. Način otplate je u mesečnim ratama u dinarskoj protivvrednosti.

Drugi model predstavlja kredit na osnovu namenskog depozita. Jedini instrument obezbeđenja kod ove vrste kredita jeste namenski depozit, koji mora biti u evrima i oročen na rok otplate kredita. Depozit mora biti deset odsto

Kredit i za postdiplomske studije
Hypo alpe adria banka ima sklopljen ugovor i sa Ekonomskim fakultetom Univerziteta u Beogradu. Njime se omogućuje odobravanje dva pomenuta modela kredita za postdiplomske studije, odnosno za polaznike specijalističkog kursa „Savremeni kvantitativni pristup” i magistarskog kursa „Kvantitativne finansije”.

veći od iznosa kredita, a kamatna stopa na depozit iznosi jedan odsto godišnje. Činjenica da nisu potrebni žiranti i menice, da kamatna stopa na godišnjem nivou iznosi 4,5 procenata i da kredit može biti veoma brzo realizovan, jer se ne utvrđuje kreditna sposobnost dužnika, samo su neke od prednosti ovakvog načina kreditiranja. Način otplate je takođe u mesečnim anuitetima u dinarskoj protivvrednosti.

S obzirom na to da interesovanje za odobravanje studentskih kredita postoji, Hypo alpe adria banka trenutno pregovara i sa drugim visokoškolskim ustanovama. Srđan Ninković napominje da je potražnja za ovakvom vrstom kredita sezonska (u periodu upisa na fakultete) i izražava očekivanje da će ove godine biti sklopljen mnogo veći broj ugovora. On dodaje da je banka otvorena za saradnju, kako sa privatnim, tako i sa državnim univerzitetima i fakultetima.

V.S.

Predsjedavajući Vijeća ministara BiH Adnan Terzić obratio se u Sarajevu učesnicima Druge međunarodne konferencije o razvoju informacionog društva u Bosni i Hercegovini. Dvodnevnu Međunarodnu konferenciju pod nazivom „Razvoj informacionog društva u BiH” organizirali su Ministarstvo komunikacija i prometa BiH i Razvojni program Ujedinjenih naroda. Govor predsjedavajućeg Adnana Terzića dostavljamo u cijelosti:

Veliko mi zadovoljstvo poželjeti Vam dobrodošlicu ovdje u Sarajevu na Drugoj međunarodnoj konferenciji o razvoju informacionog društva u Bosni i Hercegovini.

Prije gotovo dvije godine upravo u ovoj sali potpisan je Memorandum o razumijevanju, kojim je definisana izrada BiH Politike i Strategije razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini.

Razvoj informacionog društva u BiH

Danas, pred vama se nalaze dokumenti, rezultat zajedničkog rada i istinskog opredjeljenja predstavnika Vijeća ministara, bosanskohercegovačkih eksperata i Razvojnog programa Ujedinjenih naroda, koji po prvi put daju jasne smjernice za razvoj sektora informacionim i komunikacionih tehnologija, odnosno razvoja istinskog informacionog društva Bosne i Hercegovine. Želim istaći da smo usvajanjem ove strategije danas jedna od rijetkih zemalja u regionu koja ima Strategiju razvoja informacionog društva u cjelosti usklađenu sa evropskom praksom i direktivama, te najboljim svjetskim primjerima.

Naravno, u cilju ažuriranja i usklađivanja naših državnih organa na svim nivoima sa svjetskim informacionih trendovima uloga obrazovanja i nauke postaje od suštinske važnosti. Politika i Strategija razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini koja je usvojena na 69. sjednici Vijeća ministara jasno je potcrtala ovu ulogu. Definirani akcioni plan, njegove smjernice i projekti jasno ukazuju na važnost temeljne vrijednosti informacione i komunikacione tehnologije. Može se reći da je u današnjem svijetu ovo

vodeći pokretač ekonomskog i društvenog razvoja.

Nepotrebno je isticati da globalna komunikacija, elektronsko poslovanje i Internet umnogome poboljšavaju način života i donose bogatstvo razvijenim zemljama. Rezultati koje su u posljednje dvije decenije ostvarile ove zemlje, i nekoliko jasnih primjera zemalja koje su strateški poboljšale svoju ekonomsku i društvenu stvarnost predstavljaju jasan primjer koji moramo slijediti. Priliku za brzim korištenjem dostupnih informacija i znanja radi kreiranja novih vrijednosti, Bosna i Hercegovina, jednostavno, mora

puno bolje i efikasnije koristiti.

Globalna elektronska komunikacija, kao infrastruktura budućnosti, jedan od generatora ekonomskog uspjeha i način povezivanja sa ostatkom svijeta, jeste i kreator jedne nove, često nazivane „Internet generacije”. Ovoj novoj generaciji, Internet je način života, a posao bez prefiksa „e” nije stvarni posao.

Strategija koju danas prezentujemo suštinski je iskorak prema naprijed i uvjeren sam da će njena realizacija učiniti BiH društvom značajno privlačnijim za naše mlade i talentovane građane.

Poučeni iskustvom nekih zemalja u bližem okruženju, moguće je izdvojiti dva ključna faktora ubrzanog razvoja jednog društva:

- Prvi: Konkurentnost pojedinih zemalja u globalnoj ekonomiji prvenstveno će ovisiti od njihovog naučnog i inovativnog kapaciteta. Stoga, od izrazite važnosti je uvezati sektore obrazovanja i industrije, stvarajući društvo bazirano na znanju i inovacijama uz pripremu budućih generacija za poslove koje traži novo vrijeme. Sekcija Strategije posvećene obrazovanju bazirana je na ovoj premisi.

- Drugi faktor: organi uprave i javna administracija igraju ključnu ulogu u

tranzicionim i reformskim procesima. Unapređenje efikasnosti i snižavanje troškova organa uprave postaje imperativ tranzicije. Stoga je obaveza da organi uprave na svim nivoima budu agilniji i učinkovitiji u osiguranju potrebnih sredstava, ljudskih resursa, edukacije i ambijenta za implementaciju i održiv razvoj informacijskog društva BiH.

Implementacijom strategije, državnih organi će poboljšati kvalitet i ažurnost usluga namjenjenih građanima, kao i proširenje samog opsega i pristupa usluga. Većina birokratskih procedura će odgovarajućom javnom infrastrukturom biti prebačena na Internet. Uvažavajući definiranu potrebu za smanjenjem administracije u BiH, tako organizirana infrastruktura će postati tehnički optimalan način rješavanja i ovog problema.

Transformirajući navedene procedure u interaktivnu komunikaciju e-mailom, te uvodeći e-Government sistem, BiH će

osigurati gotovo nevjerojatne uštede. Pred nama je naravno i edukacija korisnika ovih usluga, a uštedena sredstva moći alocirati ćemo na ciljane grupe, odnosno socijalno ugrožene kategorije društva.

U tom smislu, i predstojeće usvajanje Zakona o elektronskom poslovanju i elektronskom potpisu Bosna i Hercegovina znači korak bliže u našim evropskim integracijama.

Izražavam svoje duboko uvjerenje da ćemo nakon ove konferencije uz pomoć kolega iz Razvojnog programa Ujedinjenih naroda i Ureda Evropske komisije u BiH krenuti u pravcu konkretnog stvaranja elektronske vlade, poboljšavajući time i šansu za brzu i efikasnu reformu javne uprave.

U današnjem svijetu, informacija je glavni izvor, a znanje i sposobnost usvajanja novih trendova su srž konkurentskih prednosti.

Učinimo ovaj važan iskorak za BiH i implementacijom ove Strategije učinimo Bosnu i Hercegovinu istinski informacionim društvom. Prednosti koje donosi ova implementacija su prednosti za nove uspjehe i nove generacije u Bosni i Hercegovini.

Očekujem da će ova konferencija tokom svog rada pokazati smjernice za punu i uspješnu implementaciju prezentovanih dokumenata.

Prilika za BiH naučnike i istraživače

Naučnici i istraživači iz BiH imaju priliku da putem Nacionalnog informativnog tijela za BiH (NIPBiH) apliciraju za učešće u Šestom evropskom programu za istraživanje i razvoj.

Kako je na današnjoj konferenciji za novinare u Sarajevu rekao direktor NIPBiH Ammar Mirašćija, zadatak ureda NIP-a je da svojim potencijalnim klijentima, prije svega istraživačima s univerziteta i industrijskog sektora, osigura sve relevantne informacije neophodne za aktivno učešće u zajedničkim evropskim istraživačkim projektima te za pristup evropskim fondovima za istraživanje, tehnološki razvoj i demonstracijske aktivnosti.

NIP-ovi partneri su svi univerziteti u BiH, a u prvoj fazi projekta informativne tačke su uspostavljene na univerzitetima u Banjoj Luci, Sarajevu, Tuzli, Univerzitetu „Džemal Bijedić” u Mostaru i Sveučilištu u Mostaru.

Pravo na učešće u programu imaju sve pravne osobe registrirane u skladu s domaćim, međunarodnim ili evropskim zakonima – istraživačke grupe s univerziteta ili istraživačkih institucija, kompanije koje teže inovacijama, mala i srednja preduzeća te javna administracija koja se bavi istraživačkom politikom ili menadžmentom javnih istraživanja.

Zdravstveni fakultet na Univerzitetu u Zenici

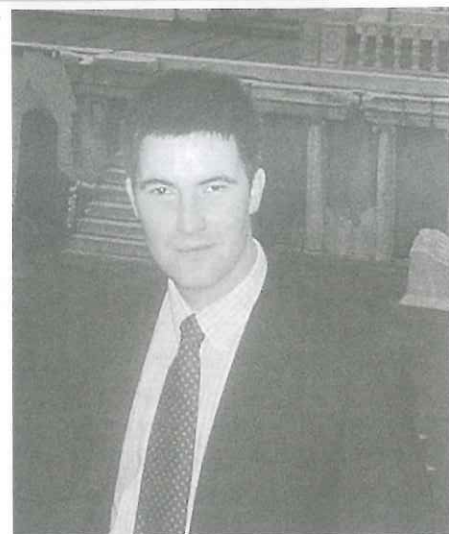
Rektor Univerziteta u Zenici prof.dr. Sahahudin Ekinović rekao je da će u Zenici biti otvoren Zdravstveni fakultet (sa ovog fakulteta trebale bi izlaziti diplomirane medicinske sestre).

Nastava bi trebala trajati 8 semestara, pri čemu bi se prve tri godine studija usaglasile sa nastavnim planom i programom koji odgovara školovanju medicinskih sestara. Nastava na četvrtoj godini podrazumjevala bi obrazovanje u nekoliko specijalističkih oblasti.

Po završetku četvrte godine sticalo bi se zvanje u 4 smijera, i to diplomirana medicinska sestra:

- specijalista interne zdravstvene njege
- hirurške zdravstvene njege
- zdravstvene njege u zajednici, ili
- zdravstvenog menadžmenta

Petar Miličević,
predsjednik Evropskog biroa za
prigovor savjesti za Balkan

Prigovor savjesti

Pravo na prigovor savjesti je pravo da se odbije učestvovanje u bilo kakvim vojnim ili nasilnim operacijama zemlje. To nije samo odbijanje oružane službe ili oružane obuke, već odbijanje učešća u bilo kakvom nasilnom aktu kao i njegovo podržavanje u bilo kom smislu. U međunarodnom pravu je pravo na prigovor savjesti rešeno tako da onaj ko ne želi da nosi oružje ima alternativnu ili zamensku službu. Takva služba je socijalno-humanitarnog karaktera u nekim ustanovama koje nemaju veze sa vojskom.

Pravo na prigovor savjesti krenulo je kao kolektivno pravo religioznih zajednica i naravno izvlačilo se iz njihove vere, nesaglasnosti sa oružjem, na osnovu Deset Božjih zapovesti: ne ubij, ne čini zlo bližnjem svom itd. Sve to se dešava negde u XVI, XVII veku, a primer je kolektivno pismo udruženja kveкера u Engleskoj koje su dali Kraljici Viktoriji obavestavajući je da neće učestvovati ni u kakvim oružanim operacijama, niti ih potpomagati ni za carstvo ovozemaljsko, ali ni za carstvo nebesko. U međunarodnom pravu sa razvojem međunarodnih institucija to pravo je prešlo sa kolektivnog na individualni nivo. Svako je mogao iz bilo kog razloga da se pozove na pravo prigovora savjesti, bio taj razlog moralni, etički, filozofski, a ne samo, kao do tada, verski. Civilna služba je počela da se razvija kao modalitet poštovanja prava na prigovor savjesti, u nekim zemljama još od 1916. godine. Nekoliko evropskih zemalja,

njih 7, 8 je tu službu uvelo pre Drugog svetskog rata, a posle njega je to već bio međunarodni standard.

„Kada je civilna služba u pitanju mi danas praktično nemamo više sa kim da se poredimo, jer je u Evropi samo par zemalja zadržalo neke od oblika alternativne službe, dok su ostale ukinule vojnu obavezu.

U SCG je pravo na prigovor savjesti uvedeno Uredbom o vršenju vojne obaveze 2003. godine. Tada je civilna služba uvedena na mala vrata, jer da se čekao Zakon o odbrani ili neki sistemski zakoni, još tri generacije ne bi mogle da idu u civilnu službu.

Od početka rada civilne službe u SCG, vojne vlasti pokušavaju konstantno da opstruiraju njeno sprovođenje. Apсурdnost situacije kod nas, kada je reč o civilnoj službi, ogleda se u samoj terminologiji

koja se upotrebljava za prigovarače savjesti – vojnik na odsluženju vojnog roka u civilnoj službi. Dva puta vojnik pa tek onda civil, iako je svojim zahtevom jasno rekao – nikad vojnik. Kada se pominju apsurdni, jedan od njih je i taj što do danas, uprkos mnogobrojnim zahtevima, univerziteti još uvek nisu stavljeni na listu institucija za civilnu službu. Zahvaljujući angažovanju rektora Beogradskog i Novosadskog univerziteta, studenata prorektora i predstavnika studentskih organizacija pokrenuta su istraživanja kojima se došlo do odličnih programa koji bi se sprovođili na univerzitetima, za kojima inače postoji potreba, ali zbog finansijskih razloga oni ne mogu da se realizuju. Civilna služba bi bila pravo mesto da se na volonterskom nivou realizuju programi kao što su info servis za studente, programi pomoći studentima sa posebnim potrebama, pomoć računarskim centrima i bibliotekama. Ovi programi od strane Ministarstva odbrane nisu prepoznati kao adekvatni za civilnu službu sa obrazloženjem da se na univerzitetima ne ostvaruje društvenokoristan rad.

Tajno je i bez ikakve javne rasprave doneta nova Uredba o izmenama i dopunama uredbe o vršenju vojne obaveze. Novom uredbom civilna služba je stavljena pod potpunu kontrolu vojnih vlasti, što je apsurd i do sada nezabeleženo u evropskim i svetskim okvirima.

Problemi koji su iskorišćeni da bi

se Uredba promenila postojali su od početka civilne službe i većina njih su „dečje bolesti“ svake nove civilne službe i postojali su u bilo kojoj zemlji Evrope. Mi smo naglašavali da će se ti problemi javljati i predlagali mere za njihovo rešenje. Problemi koji su postojali, kao što je raspoređivanje prigovarača na radno mesto ili neujednačene pozicije različitih prigovarača, su iskorišćeni za „tajnovito“ donošenje nove Uredbe. Svaki član nove Uredbe je prekršio po neko pravo ili umanjio pravo dato bivšom Uredbom.

Šta su materijalni problemi nove Uredbe?

Direktna vojna kontrola civilne službe. Mi više nemamo nijedan institut koji odlučuje o civilnoj službi ili je nadgleda a koji nije direktno podređen generalštabu. Tako da prvostepenu, drugostepenu komisiju postavljaju na

predlog vojnog okruga oni koji su ogranci pre svega Generalštaba, pa tek onda Ministarstva odbrane. Ne postoji više nezavisna komisija koja može odlučivati o našem pravu na prigovor savjesti. Sve to je suprotno i preporukama Saveta Evrope i osnovnim standardima prigovora savjesti. Još jedna bitna stavka je da od sada prigovor savjesti ne odlaze izvršenje rešenja, a mi znamo da po zakonu o vojsci SCG ne postoji pravna zaštita za prigovarače savjesti u redovnom postupku zato što je upravni spor zabranjen za regrutnu obavezu. U situaciji smo da nemamo adekvatan prigovor, a onda nemamo nijedan redovan lek, nego samo vandredne pravne mere.

Uvedeni su takođe rokovi za apliciranje u civilnu službu, tako da regruti imaju rok od osam dana od prijema poziva da se prijave za civilnu službu. Ako u tom roku nisu kod kuće, ne znaju za ovaj rok ili nešto slično, gube pravo na prigovor savjesti. To je potpuno suprotno ne samo međunarodnim dokumentima, već i zdravoj logici. Ukinuto je pravo da se u civilnu službu ide sa pravom u skladu sa naklonostima, obrazovanjem i opredeljenjem, što je kršeno i starom uredbom, ali se ponekad dešavalo da se ovo pravo slučajno i poštovalo. Obrazloženje za ukidanje ovog prava je da društvenokoristan rad ne može da bude usklađen sa našim obrazovanjem. Kao da obrazovanje nije društvenokorisno samo po sebi. Sve ovo izgleda kao da se na

mala vrata uvodi jedan prinudni i kažnjivi karakter civilne službe, javno-komunalna preduzeća, teški fizički poslovi i sl.

Ovo je godina kada se mora napraviti zakon o civilnoj službi što smo potpisali 2002. godine ulaskom u Savet Evrope. Mi smo 2005. godinu počeli novom Uredbom zbog koje je Savet Evrope zabrinut, a organizacije koje se ovim bave smatraju da su naša prava prekršena.

Mirovna karavana u regionu

Regionalna mreža inicijativa za prigovor savjesti u regionu jugoistočne Evrope „Prigovor za mir“ od 01. do 15. maja (svibnja) 2005. godine organizira mirovnu aktivističku karavanu kroz gradove regiona. Karavana će na svome putu posjetiti Zagreb, Rijeku, Mostar, Sarajevo, Tuzlu, Banju Luku, Osijek, Novi Sad, Beograd, Niš, Skopje i Prilep i završiti u Solunu. Karavana je zamišljena da na novi, aktivistički i kreativan način približi javnosti regiona ideje prigovora savjesti, pacifizma, demilitarizacije, nenasilja i kulture mira. Osim toga, zajedničkim radom svih aktivista, prijatelja i saradnika regionalne mreže i karavane, želimo pokazati da mladi ljudi regiona dijele zajedničke vrijednosti i žele da to pokažu i podijele sa ljudima u svojoj bližjoj i daljoj okolini.

Karavanu organizira Regionalna mreža inicijativa za prigovor savjesti „Prigovor za mir“ (članice su: Antiratna kampanja Hrvatske, Kampanja za prigovor savjesti u BiH, Regionalni centar za prigovor savjesti

Zašto je stvarno doneta nova Uredba?

Cela ova priča je uvod ka ukidanju civilne službe. Od početka postojanja alternativne službe gomilali su se problemi i prigovarači savjesti a ništa se nije rešavalo. Sada se takođe ništa ne radi, ako se zna da su na spisku za civilnu službu čak 83 ustanove kulture o kojima treba navodno da se odlučuje, a s druge strane u planu je skidanje jedinih pet ustanova koje

su primale regrute. Obrazloženje za takvo ukidanje jeste da je civilna služba i suviše liberalna i da se približavala standardima koje je civilna služba evropskih zemalja imala tek pred kraj svog rada. Da, ali je u Britaniji civilna služba postojala još od 1916. godine, a većina država Evrope je alternativnu službu imala pedesetih godina, pa onda logično hajde da se upoređujemo sa Nemačkom pedesetih!

Zaključak ove priče jeste da je trenutno civilna služba samo surogat civilne službe pod strogom vojnom kontrolom i bez ikakve pravne zaštite. To nije institucija koja može rešiti mnoga socijalna pitanja kako je prvobitno planirano”.

Milica Vasiljević

- iniciranje aktivističkih pokreta i aktiviranje mladih ljudi u regionu;
- pokretanje kreativnog aktivističkog izražavanja kreativnih grupa i pojedinaca u regionu sa ciljem povezivanja i daljeg rada aktivističkih, umjetničkih i drugih interesnih grupa;
- jačanje aktivističke mreže u regionu kroz rad na zajedničkim aktivnostima;
- aktivnosti koje karavana planira da radi u skopu posjete gradovima imaju za cilj uključivanje što više ljudi u promociju ideja koje karavana zastupa, kao i kreativne

prezentacije ideja, poruka i vrijednosti karavane radi što efikasnijeg slanja poruka javnosti u regionu.

Na svome putu, karavana će posjetiti 12 gradova u regionu, održati preko 200 različitih aktivnosti, u njenom radu će učestvovati preko 150 volontera, podijeliti će preko 10 000 komada različitog promotivnog materijala, te će njene aktivnosti vidjeti nekoliko desetina hiljada ljudi. Na ovaj način će ujedno biti obilježen i 15. maj – Međunarodni dan prigovarača savjesti u cijelom regionu, a odlaskom u Grčku, dat ćemo podršku i grčkim prigovaračima savjesti, gdje se već decenijama krši pravo na prigovor savjesti i prigovarači kažnjavaju zatvorom.

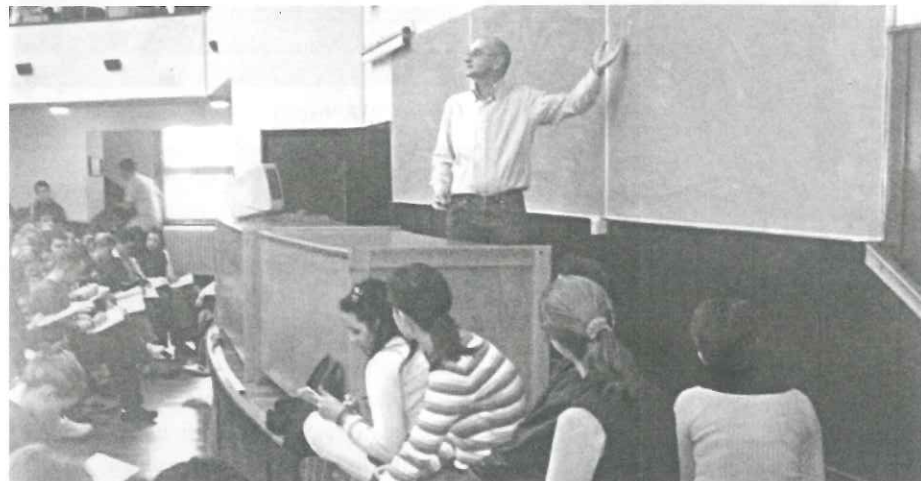
U svakom slučaju, karavana će svim građanima u regionu pokušati ponuditi jedan alternativni pogled na našu stvarnost, prezentirati kako sukob, nasilje i neprijateljstvo nisu i ne mogu biti rješenja, te pružiti mogućnosti za promjenu svijesti i izgradnju kulture mira u našem društvu.

Izvor: Mladi info

Studenti Ekonomskog fakulteta u Beogradu, zahvaljujući profesorima statistike dr Miodragu Lovriću, imaju mogućnost da na nov i lakši način savladaju inače teško gradivo. Naime, dr Lovrić je s grupom svojih saradnika napravio statistički softver EduStat, jedinstven u svetu. Na ideju da napravi jedan ovakav program došao je nakon višegodišnjeg rada sa studentima na Novom Zelandu i u Australiji:

„Dugo sam predavač, pa sam tako često u situaciji da se uverim kako statistiku nije lako učiti ni naučiti, ni položiti. Razlozi su brojni. Nije samo reč o poznavanju ili nepoznavanju

Lakša statistika

matematike čiji je instrumentarijum nužan da se neki parametri ili vrednosti izračunaju. Problem je bio i u tome što se zbog suvoparnosti ipak često gubila želja za radom i učenjem, ma koliko motivacija mojih studenata bila velika. S druge strane, ovo je 21. vek i normalno je bilo da se u proces učenja statistike uključe i kompjuteri i odgovarajući softveri. Moji studenti na Novom Zelandu, gde sam neko vreme predavao, imali su problem sa postojećim statističkim programima koji su davali samo rezultate, bez objašnjenja, na krajnje suvoparan i nezanimljiv način, a bili su i nefunkcionalni. Svaki dan sam slušao njihove žalbe. To me je nateralo da i sam počnem da se bavim statističkim softverom i tako je počela priča o EduStatu.”

Program je osmišljen i napravljen tako da ga, pored studenata i profesora, onih koji pripremaju magistarske radove i doktorske disertacije, mogu koristiti i đaci i profesori srednjih ekonomskih škola, kao i oni kojima je statistika potrebna u raznim istraživanjima, analizama i izveštavanjima u preduzećima, bankama, osiguravajućim zavodima, agencijama za istraživanje tržišta, javnog mnjenja, i sl., dakle za statističku analizu.

Ovaj jedinstveni obrazovni softver napisan je na srpskom jeziku, pa je razumljiv svim korisnicima koji govore srpski ili njemu srodne jezike. Za razliku od prethodnog programa MINITAB, koji je izbacivao samo rezultate zadataka bez postupka rada i komentara, ovaj program daje objašnjenje rezultata, tako da student zna kako se do rešenja došlo. Tu je i takozvano *drvo odlučivanja*, koje korisniku pruža mogućnost da izabere najbolji metod odlučivanja. Ne smemo da zaboravimo ni hiperlinkovani statistički rečnik, koji značajno olakšava učenje i razumevanje gradiva.

Profesor Lovrić dodaje da je EduStat izuzetno komforan program, lak za rad, sa bogatim, senzitivnim HELP-om i sa preko 280 fotografija.

Ovaj program se već koristi na Ekonomskom fakultetu u Beogradu i o iskustvima sa studentima dr Lovrić kaže: „Studentima se novi program izuzetno dopao, jer im olakšava učenje ovog komplikovanog predmeta, a i kolege ga hvale. Počecemo da predstavljamo program na svim našim fakultetima na kojima se predaje statistika, a planirali smo da sve profesore statistike u svetu upoznamo sa našim programom. Imamo dve cene – za studente je 25 evra, a za ostale 100 evra. U svetu je cena ovakvih softvera 1 000 evra.”

Činjenica da program EduStat studentima omogućava simulaciju polaganja ispita, što im dalje pruža uvid u usvojeno gradivo i služi kao generalna proba pred ispit, zatim činjenica da ovaj program sadrži virtualna predavanja koja učenik/student može da sluša, a da demonstraciju onoga što sluša istovremeno vidi na ekranu – čini ga uistinu posebnim i jedinstvenim u svetu, a to je valjda dovoljno da zasluži i pažnju domaćih prosvetnih vlasti.

Radmila Pejić

Mali rečnik ECTS-a

European Credit Transfer System, ECTS

– evropski sistem prenosa bodova/kredita osmišljen je kao jedinstven sistem koji omogućava lakšu prepoznatljivost i poređenje različitih obrazovnih programa na univerzitetima i drugim visokoobrazovnim institucijama u zemljama Evrope. Sistem je zasnovan na bodovima koji izražavaju opterećenje studenata u savlađivanju određenog programa studija (60 bodova za akademsku godinu, 30 za semestar, 20 za trimestar). Primena ECTS-a u univerzitetnoj praksi doprinosi pokretljivosti studenata u evropskom prostoru visokog obrazovanja, uz mogućnost prenosa i akumulacije bodova stečenih u različitim institucijama, pa time predstavlja i osnov kvalitetne međuuniverzitetske saradnje i studenata i nastavnika.

Credits

– bodovi/kredit – jesu ključni elementi ECTS-a. Bodovi/kredit se dodeljuju pojedinim kursovima/modulima/predmetima, kao i drugim oblicima savladavanja predviđenog programa studiranja (seminari, projekti, ispiti, rad na terenu, disertacije...). Oni predstavljaju kvantitativno merilo ukupno uložnog rada studenta u savlađivanju predviđenog gradiva i dodeljuju se studentu nakon uspešnog okončanja određenog programa.

Student workload

– opterećenje studenta u savlađivanju određenog programa/predmeta/kursa – predstavlja relativno merilo ukupnog rada studenta, što podrazumeva vreme provedeno na nastavi (predavanja, vežbe, seminari, konsultacije), kao i vreme provedeno u pripremi za nastavu, učenju, radu na projektima i u izradi seminarskih i drugih radova, praksi i dr. Opterećenje se iskazuje putem brojčane vrednosti (broj bodova) u odnosu na ukupno opterećenje tokom akademske godine (60 bodova).

Student Application Form

– formular za prijavljivanje studenta za studije na drugoj visokoškolskoj instituciji – dokument ECTS-a koji obuhvata osnovne podatke o studentu i matičnoj instituciji. Prijava se popunjava uz konsultacije sa ECTS koordinatorom matične institucije i uz nju se prilaže predlog ugovora o studiranju i prepis ocena.

Learning Agreement

– ugovor o studiranju na nematičnoj visokoobrazovnoj instituciji – dokument koji definiše program studiranja za svakog studenta, a potpisuju ga student, matična institucija i institucija-domaćin. Ovim ugovorom se obezbeđuje priznavanje realizovanog programa na instituciji-domaćinu od strane matične institucije. Sačinjava se kao preliminarni dokument i može se menjati tokom boravka studenta uz saglasnost svih potpisnika.

Transcript of Records

– prepis ocena – dokument koji instituciji-domaćinu pruža detaljne podatke o prethodno realizovanom obrazovnom programu na matičnoj instituciji (iskazanom i putem bodova po ECTS-u za svaki položen predmet/kurs) i postignutim rezultatima u njegovom savlađivanju za studenta koji podnosi prijavu. Uspeli studenta iskazuje se kako na bazi važećeg domaćeg sistema ocenjivanja, tako i primenom opšte skale ECTS ocena.

Information Package

– informacioni paket (informator) o studijama – predstavlja vodič kroz program i pravila studija na određenoj visokoškolskoj instituciji, daje kompletnu informaciju o obrazovnim profilima, predmetima/kursovima (obaveznom i izbornim) i sistemu studiranja. On obavezno mora da sadrži opis sadržaja predmeta predviđenog opterećenja za njihovo savlađivanje (izraženo bodovima po ECTS-u) i detalje o sistemu polaganja ispita i načinu ocenjivanja. Istovremeno, ovaj vodič zainteresovanim studentima i akademskom osoblju treba da pruži informacije o samoj instituciji, uslovima života (smeštaj, osiguranje, medicinska zaštita) i ostalim aktivnostima na određenom univerzitetu, fakultetu i njegovim osecima.

Recognition of Diplomas/Qualification

– priznavanje diploma/kvalifikacija – postupak priznavanja određene kvalifikacije stečene u drugom obrazovnom sistemu, uz procenu i utvrđivanje ekvivalenata diplome/akademske zvanja/kvalifikacije u odnosu na domaći sistem i važeću domaću nomenklaturu.

Izvor: Evropski sistem prenosa bodova u visokom školstvu – vodič kroz ECTS, AAOM, Beograd, 2002.

Orden Akademske palme profesorima Beogradskog univerziteta

Beograd – Ambasador Francuske u Srbiji i Crnoj Gori Ig Perne odlikovao je ordenom Akademske palme tri profesora Univerziteta u Beogradu zbog značajnog doprinosa u oblasti obrazovanja. Orden su dobili Vesna Besarović, šef Katedre za građansko pravo na Pravnom fakultetu, Božidar Cerović, bivši dekan Ekonomskog fakulteta i Mijat Damjanović, bivši dekan Fakulteta političkih nauka.

Napominjući da odlikovanje dodeljuje u ime premijera francuske vlade, ambasador Perne je rekao da se ovim gestom Francuska zahvaljuje i svim osobama koje su uključene u univerzitetsku saradnju dve zemlje.

Profesor Božidar Cerović je rekao da su Ekonomski fakultet i Visoka škola za trgovinu iz Pariza uspešno realizovali projekat iz oblasti poslovnih studija i zahvalio francuskoj vladi što se ovakvim priznanjem odužila svima koji su u njemu učestvovali.

– Verujem da će naše kolege sa Univerziteta ceniti napore vaše, ali i drugih zemalja Evropske unije i da će sa istim entuzijazmom prihvatiti sve inicijative koje nam mogu pomoći da se brže približimo Evropi, bar kada je reč o obrazovanju – rekao je profesor Mijat Damjanović.

V. S.

Student košta najmanje 160 tisuća kuna

Koliko državu stoji svaki student? Ugrubo se prosečna cijena akademske godine kreće oko šest i pol tisuća kuna, a prosjek studiranja iznosi sedam godina i sedam meseci. To znači da samo školarina iznosi pedesetak tisuća kuna. Tome treba pridodati i životne troškove koji se, ako student živi u domu, kreću oko petsto kuna mesečno. Razlika do ekonomske cijene života (soba, primjerice, stoji oko 700 kuna, a hrana oko 1500 kuna) iznosi više od tisuću i pol kuna mesečno. Za deset meseci taj iznos popne se na petnaestak tisuća kuna, a tu svotu još treba pomnožiti sa 7,7 godina i dobije se 115 tisuća kuna. Kad se tome pribroji pedesetak tisuća kuna školarine proizlazi da jedan student državu stoji oko 160 tisuća kuna.

Chomsky u Ljubljani dobiva titulu počasnog doktora

Jedan od najvećih suvremenih lingvista Noam Chomsky dobio je nedavno u Ljubljani i titulu „počasnog doktora Sveučilišta u Ljubljani”...

Tom prilikom održao je i predavanje „Manufacturing Consent” o ulozi medija u formiranju političkog mišljenja za koje u Sloveniji vlada golemo zanimanje.

Počasni doktorat ocu generativne gramatike, uz njegov interes za istraživanje manjih jezika, dodjeljuje se i zbog dugogodišnje suradnje Chomskoga sa slovenskim sociolozima i politolozima.

Zajedno s Chomskim počasni doktorat ljubljanskog sveučilišta dobit će i nobelovac Lawrence R. Klein.

Izvor: Studentski HR servis

Milan Zver,
ministar prosvete Slovenije

Segregacija na delu

Slovenački ministar prosvete, Milan Zver, odlučio je da problem u jednoj osnovnoj školi reši odvajanjem romske od ostale dece.

Oko 400 roditelja osnovnoj školi „Bršljin“, zapretilo je da decu više neće puštati u školu, ako se oko 86 romske dece „ravnomoerno ne rasporede i po drugim školama u toj opštini“. Ministar Zver je rešenje našao u segregaciji dece, pa će tako, romska deca ubuduće sa ostalom decom biti samo na nastavi iz fizičkog i likovnog vaspitanja.

Zver je to podveo pod reformisani devetogodišnji školski sistem, gde postoji nastava na različitim nivoima, a to će po njegovom mišljenju rešiti postojeći problem i „ukloniti kulturne razlike“.

Slovenački mediji i pedagoški stručnjaci upozoravaju, da se odvajanje dece izvodi isključivo na osnovu sposobnosti dece da uče i to samo u osmom i devetom razredu u tri predmeta,

a nikako tokom celog školovanja i po rasnoj, nacionalnoj ili verskoj osnovi. Predstavnik Romske zajednice u toj opštini upozorio je i da bi takvo rešenje moglo da uvredi roditelje romske dece, koja se dovode u podređeni, manje vredan položaj u školi.

Ovakvo rešenje nastalog problema je i u suprotnosti sa Konvencijom o dečijim pravima Ujedinjenih nacija, Evropskim ustavom i Lisabonskom strategijom, čiji je Slovenija potpisnik i koje podrazumevaju uvođenje discipline u skladu sa ljudskim dostojanstvom deteta, načelo demokratske jednakosti i stimulisanje društvene uključenosti, upozorava LDS.

Istovremeno je, na zasedanju Komisije UN-a za ljudska prava, slovenački šef diplomatije i predsedavajući OEBS-a, Dimitrij Rupel u svom govoru najavio borbu protiv diskriminacije. Rupel je rekao i da se posebna pažnja mora posvetiti obrazovanju mladih da bi se osnovna ljudska prava dugoročno usidrila u društvima, zbog čega će Slovenija svoje predsedavanje OEBS-om posebno usmeriti na obrazovanje o ljudskim pravima.

Opoziciona stranka Liberalnih demokrata Slovenije upozorava i da su u ovom slučaju deca iskorišćena za uske stranačke interese i da je sistematsko stvaranje krize i potpirivanje netolerancije u toj opštini izmaklo kontroli. LDS podseća i na organizovane proteste građana Novog Mesta, na kojima su traženi rušenje romskih naselja i proterivanje Roma iz te mesne zajednice.

Izvor B92

Model Vijeća ministara

U okviru projekta Model Vijeća ministara održana je prva autentična simulacija rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. Projekat je specifičan jer mladim omogućuje da sudjeluju u simulacijama rada institucija u kojima se pripremaju i donose bitne odluke.

Na prvoj sesiji učestvovalo je 18 mladih različitih profila iz cijele BiH koji su tokom drugog dana dobili uloge pojedinih ministarstava. Tema sesije bila je PDV, a svi zaključci sa ove, kao i sa narednih biće direktno prosljeđeni Vijeću ministara kao mišljenje mladih o aktuelnim temama i o radu Vijeća ministara. Projekat realizuje Vijeće ministara BiH zajedno sa integrisanim programom za mlade koji djeluje u okviru volontera UN i razvojnog programa UN u BiH.

„Program omogućava sticanje znanja za preko 120 mladih, apsolvencata i studenata završnih godina studija različitih univerziteta iz BiH o državnoj strukturi kao i o funkcionisanju Vijeća ministara. Nakon toga program obuhvaća i stažiranje za najbolje učesnike ovih simulacija u državnim ministarstvima, što je konkretan vid pomoći kada je riječ o sticanju iskustva za mlade u BiH“, pojasnio je Aldin Mededović, savjetnik predsjedavajućeg Vijeća ministara. Studenti Mersiha Smajić, Afrin Hajdari i Sanin Smajić kazali su da im je ovo značajno iskustvo te da je to znak da mladi trebaju ostati u zemlji jer svojim kreativnim idejama mogu doprinijeti boljem radu Vijeća ministara.

Izvor: Mladi info

Dodatak diplomi

Dodatak diplomi je dokument koji se prilaže uz određenu diplomu visokoškolske institucije radi detaljnijeg uvida u nivo, prirodu, sadržaj, sistem i pravila studiranja i postignute rezultate tokom studija pojedinca kome je diploma izdata. Ovaj dokument je komplementaran izdatoj diplomi, koja po pravilu sadrži samo osnovne biografske podatke kandidata i kratku informaciju o vrsti i trajanju studija i dobijenom stručnom nazivu. Iako dodatak diplomi ne spada u osnovne dokumente ECTS-a, on je razvijen na bazi principa i ciljeva ovog sistema.

Cilj uvođenja ovog dodatnog dokumenta je poboljšanje međunarodne transparentnosti i omogućavanje lakšeg akademskog i profesionalnog priznavanja, prepoznavanja i procene postignute kvalifikacije u određenom uspešno okončanom studijskom programu.

Ovaj dokument ne treba da sadrži elemente bilo kakve ocene vrednosti i moguće ekvivalencije, kao ni sugestije u pogledu priznavanja/procene kvalifikacije naznačene u osnovnoj diplomi. Dodatak diplomi se ni u kom slučaju ne može smatrati zamenom za osnovni dokument/ diplomu i ne garantuje automatsko priznavanje osnovne diplome od strane neke druge akademske institucije ili poslodavca.

Razlozi za uvođenje dodatka diplomi

Budući da osnovne diplome i u njima naznačena kvalifikacija ne obezbeđuju dovoljno informacija za detaljniju procenu nivoa stečenih znanja, profesionalnih veština i njihove primenljivosti, ovaj dodatni dokument obezbeđuje detaljnija objašnjenja o sadržaju, sistemu i pravilima završenih studija i postignutim rezultatima svakog pojedinca. Time se dobija osnov za objektivnu procenu kako upotrebljivosti

Ministarstvo podupire gimnaziju

Klasična gimnazija na srpskom jeziku sigurno će početi s radom, ali zasada ne mogu reći ništa više od toga zbog neriješenih imovinsko-pravnih

stečenih profesionalnih znanja na globalnom tržištu rada, tako i mogućnosti uključenja svakog pojedinca u dalje obrazovne programe na različitim visokoškolskim institucijama širom sveta (viši stupnjevi obrazovanja, učenje tokom celog života).

Ko izdaje dodatak diplomi?

Dodatak diplomi je zvaničan dokument koji izdaje nacionalna visokoobrazovna institucija koja izdaje i osnovnu diplomu i on predstavlja komplementaran deo svake pojedinačne diplome. Može biti sačinjen na jeziku zemlje i/ili na nekom od svetskih jezika, što zavisi od namene samog dokumenta.

Model za izradu dodatka diplomi

Dokument se priprema na bazi osnovnog modela koji je utvrdila zajednička radna grupa Evropske komisije, Saveta Evrope i Uneska. Dodatak diplomi koncipiran je tako da se može prilagođavati lokalnim potrebama. Preporučuje se da svaka institucija sačini svoj model na bazi opšte preporučene forme. Dodatak diplomi sadrži:

1. informacije o nosiocu diplome/kvalifikacije;
2. informacije koje bliže određuju kvalifikaciju za koju se diploma izdaje;
3. informacije o nivou kvalifikacije;
4. informacije o sistemu i sadržaju studija i postignutim rezultatima;
5. informacije o akademskim i profesionalnim mogućnostima koje pruža kvalifikacija;
6. dodatne informacije;
7. overu dodatka diplomi;
8. informacije o nacionalnom sistemu visokog obrazovanja.

U slučaju da neke od traženih informacija nisu date, potrebno je dati obrazloženje njihovog izostanka ali istovremeno izbeći preopširnost koja dokument čini nepreglednim.

Institucija treba da obezbedi isti stepen autentičnosti pri izdavanju i overi dodatka

odnosa s povratom imovine Srpskoj pravoslavnoj crkvi (SPC) u Zagrebu, rekao nam je u kraćem telefonskom razgovoru paroh zagrebački Milenko Popović o nedavno najavljenom inicijativi za osnivanjem srpske gimnazije u Zagrebu. Osim lokacije na Svetom Duhu 122 u posjedu SPC, gdje će za školsku godinu 2006 / 07. namjerava graditi zgrada gimnazije, paroh Popović navodi kako bi nezgodno bilo najavljivati gdje će se u međuvremenu odvijati nastava najavljene škole.

diplomi kao i za osnovni dokument, odnosno izdatu diplomu, što mogućnost falsifikovanja svodi na minimum. Opis nacionalnog sistema visokog obrazovanja u vremenu kada je pojedinac stekao kvalifikaciju navedenu u diplomi mora biti priložen dodatku diplomi. Ovaj opis se za većinu zemalja u Evropi može nabaviti od National Academic Recognition Information Centres (NARICs) i nalazi se na adresi www.enic-naric.net nadležnih ministarstava ili nacionalnih rektorskih konferencija.

Koje prednosti pruža dodatak diplomi?

Precizan opis obavljenih studija omogućava preciznu i adekvatnu procenu stečenih kvalifikacija i uspeha svakog studenta tokom obavljenih studija, što olakšava prohodnost studenta ka višim stupnjevima obrazovanja na univerzitetima širom sveta i zapošljavanje na sve širem tržištu radne snage. To doprinosi afirmaciji same visokoškolske institucije u međunarodnoj javnosti. Praksa je pokazala da su poslodavci sve više zainteresovani za zapošljavanje kandidata koji pri konkurisanju, pored osnovne diplome, dostavljaju i ovaj prateći dokument. Primena zajedničkog okvira kao fleksibilnog modela prihvaćenog u Evropi istovremeno obezbeđuje i zaštitu autonomije same institucije i nacionalnog obrazovnog sistema. Ovaj dokument daje odgovore na niz najčešćih pitanja koja se upućuju visokoškolskim institucijama, pa time obezbeđuje i značajnu uštedu vremena u komunikaciji sa okruženjem.

Dodatne informacije o priznavanju kvalifikacija i diploma, kao i o prilogu dodatka diplomi i preporučenim modelima na 11 zvaničnih jezika Evropske unije mogu se naći na <http://europa.eu.int/comm/education/recognition/diploma.html>.

Prema: Evropski sistem prenosa bodova u visokom školstvu - vodič kroz ECTS, AAOM, Beograd, 2002.

U Beogradu održan međunarodni sajam obrazovanja

Beograd – Pod parolom „A šta ćeš ti da studiraš?“, u Beogradu je od 14. do 16. aprila održan drugi međunarodni sajam obrazovanja „Edu fair“, namenjen učenicima završnih razreda srednjih škola kako bi se što lakše opredelili za fakultet ili višu školu koju žele da studiraju, a time i za buduću karijeru.

U okviru ove manifestacije državne i privatne visokoškolske ustanove predstavile su nove programe, uslove upisa, troškove školarine i mogućnosti stipendiranja, kao i šanse za zaposlenje u zemlji i inostranstvu po završetku studija. Osim državnih i privatnih fakulteta i viših škola iz SCG, izlagači su bili univerziteti i fakulteti iz Engleske, Francuske, Hrvatske, Italije, Kanade, Malte, Republike Srpske, Slovenije, Švajcarske i SAD. Tokom trajanja manifestacije održano je i niz pratećih stručnih skupova posvećenih problemima transformacije školstva, izazovima privatnog i državnog sistema obrazovanja, finansiranja...

Sponzori sajma obrazovanja obezbedili su vredne poklone za posetioce, od besplatnih školarina, putovanja, do kompjuterskih proizvoda.

V. S.

se slabo plaćeni učitelji često izmjenjivali. Novopokrenuta bi inicijativa, međutim, mogla dobiti znatnu potporu Ministarstva znanosti obrazovanja i športa (MZOS). Državni tajnik za srednje obrazovanje Želimir Janjić potvrdio nam je kako su u Ministarstvu obrazovanja pozitivno odgovorili na pisani zahtjev za osnivanje klasične gimnazije s nastavom na srpskom jeziku.

Izvor: Hina

Bolonjska deklaracija

Zajedničko saopštenje evropskih ministara obrazovanja sa sastanka u Bolonji 19. juna 1999

Zahvaljujući izuzetnim dostignućima u poslednjih nekoliko godina, evropski proces integracije postao je sve konkretniji i relevantniji stvarnost za Zajednicu i njene građane. Očekivano dalje proširenje uz produbljivanje odnosa sa ostalim evropskim zemljama, daje i šire dimenzije toj stvarnosti. U međuvremenu, svedoci smo porasta svesti u velikom delu političke i akademske zajednice i javnog mnjenja o potrebi za uspostavljanjem još celovitije i prostranije Evrope, a naročito o potrebi jačanja njenih intelektualnih, kulturnih, društvenih, naučnih i tehnoloških dimenzija i oslanjanju na njih. Evropa Znanja sada je široko prihvaćena kao nezamenljivi faktor društvenog i ljudskog rasta i neizostavna komponenta konsolidacije i obogaćenja evropskog građanskog prava sposobnog da građanima pruži neophodne nadležnosti za suočavanje sa izazovima novog milenijuma, uz svest o zajedničkim vrednostima i pripadnosti istom društvenom i kulturnom prostoru.

Vrhunska važnost obrazovanja i obrazovne saradnje za razvoj i jačanje stabilnih, mirnih i demokratskih društava doživela je opštu potvrdu, tim više ako se uzme u obzir situacija u Jugoistočnoj Evropi.

Sorbonska deklaracija od 25. maja 1998, zasnovana na ovim razmatranjima, stavila je naglasak na centralnu ulogu Univerziteta u razvoju kulturnih dimenzija Evrope. Kao glavni put unapređenja mobilnosti građana i sposobnosti za zapošljavanje i razvoj čitavog kontinenta uopšte, ona je istakla stvaranje Evropske zone visokog obrazovanja.

Potpisujući je ili izražavajući svoju načelnu saglasnost, nekoliko evropskih zemalja prihvatilo je poziv da se posveti ostvarenju ciljeva koje je deklaracija istakla. Smer u kome se odvijalo nekoliko reformi sistema visokog obrazovanja, koje su u međuvremenu preduzete u Evropi, dokazao je odlučnost mnogih vlada da deluju.

Evropske institucije visokog obrazovanja, sa svoje strane, prihvatile su izazov i preuzele vodeću ulogu u stvaranju Evropske zone visokog obrazovanja u skladu sa temeljnim načelima postavljenim na bolonjskom Magna Charta Universitatum 1998. To je od najveće važnosti s obzirom da nezavisnost i autonomija Univerziteta

obezbeđuju kontinuirano prilagođavanje visokog obrazovanja i istraživačkog sistema promenljivim potrebama, zahtevima društva i usavršavanjima naučnog znanja.

Krenulo se pravim putem ka važnom cilju. I pored toga, ostvarenje veće kompatibilnosti i komparabilnosti sistema visokog obrazovanja zahteva kontinuirani zamah da bi se u potpunosti ispunilo.

Trebalo bi da ga podržimo donošenjem konkretnih mera koje bi dovele do vidljivih pomaka unapred.

Sastanak od 18. juna, na kome su učestvovali vodeći stručnjaci i naučnici iz svih naših zemalja, pružio nam je vrlo korisne sugestije u vezi sa inicijativama koje bi trebalo preduzeti.

Narocito moramo obratiti pažnju na povećanje međunarodne konkurentnosti evropskog sistema visokog obrazovanja. Vitalnost i efikasnost svake civilizacije može se meriti stepenom privlačnosti koji njena kultura ima u odnosu na druge zemlje. Mi treba da se pobrinemo da evropski sistem visokog obrazovanja na svetskom nivou stekne onaj stepen atraktivnosti koji bi bio jednak stepenu atraktivnosti naših izuzetnih kulturnih i naučnih tradicija.

Potvrđujući našu podršku opštim principima koje je postavila Sorbonska deklaracija, obavezujemo se na koordinaciju politika naših zemalja kako bi se u kratkom roku, u svakom slučaju bar tokom prve dekade trećeg milenijuma, ostvarili sledeći ciljevi za koje smatramo da su od primarne važnosti za uspostavljanje Evropske zone visokog obrazovanja i promovisanje evropskog sistema visokog obrazovanja širom sveta:

Usvajanje sistema lako razumljivih i uporedivih akademskih zvanja, takođe i preko implementacije dodatka diplomu (Diploma Supplement), kako bi se unapredila sposobnost za zapošljavanje evropskih građana i međunarodna konkurentnost evropskog sistema visokog obrazovanja.

Usvajanje sistema bazično zasnovanog na dva glavna kruga školovanja, studentskom i diplomskom.

Pristup drugom krugu zahtevaće uspešno okončanje studija iz prvog, koje traju minimalno tri godine. Zvanje koji

se stiže nakon prvog kruga takođe će, kao odgovarajući nivo kvalifikacije, biti relevantno na evropskom tržištu radne snage. Drugi krug trebalo bi da vodi magistarskom i/ili doktorskom zvanju kao što je to slučaj u mnogim evropskim zemljama.

Uspostavljanje sistema kredita – kao u ECTS sistemu – kao odgovarajućeg sredstva za unapređenje najšire moguće mobilnosti studenata. Krediti se takođe mogu sticati u kontekstima nižeg obrazovanja, uključujući doživotno učenje, pod uslovom da ga prizna univerzitet.

Unapređenje mobilnosti prevazilaženjem prepreka za efektivnu primenu slobodnog kretanja sa naročitim obraćanjem pažnje na: – za studente, pristup mogućnostima za studiranje i obuku i srodnim službama; – za nastavnike, naučne saradnike i administrativno osoblje, priznavanje i valorizaciju perioda istraživanja, predavanja i obuke ostvarenog u evropskom kontekstu, bez nanošenja štete njihovim statutarnim pravima.

Unapređenje evropske saradnje u oblasti potvrda o kvalitetu u cilju razvoja komparabilnih kriterijuma i metodologija.

Unapređenje nužno evropskih dimenzija u oblasti visokog obrazovanja, naročito s obzirom na razvoj u skladu sa nastavnim planom, međuinstitucionalnu saradnju, sheme mobilnosti i integrisane programe studiranja, obuke i istraživanja.

Ovim se obavezujemo na ostvarenje zadatih ciljeva – u okviru naših institucionalnih sposobnosti i u potpunosti poštujući različitost kultura, jezika, nacionalnih obrazovnih sistema i autonomije Univerziteta – kako bismo konsolidovali Evropsku zonu visokog obrazovanja. U tu svrhu bavićemo se načinima uspostavljanja saradnje na međuvladinom nivou, uključujući i one evropske nevladine organizacije iz delokruga visokog obrazovanja. Isto tako, očekujemo da Univerziteti blagovremeno i pozitivno reaguju i daju svoj aktivni doprinos uspehu našeg nastojanja.

Uvereni da uspostavljanje Evropske one visokog obrazovanja zahteva konstantnu podršku, nadzor i prilagođavanje potrebama koje se stalno razvijaju, dogovorili smo se da se opet sastanemo kroz dve godine kako bismo procenili postignuti napredak i nove korake koje će biti potrebno preduzeti.

Da ostanete ovde ...

Fakultet za Ekonomiju, Finansije i Administraciju
Faculty of Economics, Finance and Administration

U skladu sa Zakonom o univerzitetu, a u saradnji sa vodećim francuskim fakultetom za biznis i menadžment
IPAG iz Pariza

RASPISUJE

KONKURS

Za upis na sledeće smerove **OSNOVNIH (150 kandidata) i MAGISTARSKIH (50 kandidata) studija u školskoj 2005/06:**

- 1) **Primenjena ekonomija - Applied Economics**
- 2) **Finansije i bankarstvo - Finance and Banking**
- 3) **Menadžment i poslovna administracija - Management and Business Administration**
- 4) **Menadžment javne administracije - Public Administration.**

OTVORENA VRATA (OPEN DAYS) za nove studente i njihove roditelje na FEFA su organizovana 16. aprila, 14. maja i 4. juna u 10h.

PREDUPIS je u toku.

FEFA je u saradnji sa bankama obezbedila kreditne pakete za uplatu školarina i nabavku računara.

Nastavu će izvoditi: prof. dr Nebojša Savić, dekan, prof. dr Goran Pitić, predsednik Saveta, prof. dr Mihajlo Crnobrnja, prof. dr Davor Savin, prof. dr Srdjan Bogosavljević, prof. dr Slobodan Krčevinac, prof. dr Radovan Kovačević, prof. dr Boris Marović, dr Zoran Jeremić, prof. dr Olga Cvetanović, dr Dušan Milojević, dr Snežana Popovčić-Avrić ...

Informacije: 011/30-666-70 i 30-666-71
Bulevar Vojvode Mišića 43, 11000 Beograd
www.fefa.edu.yu, info@fefa.edu.yu

BMS

Beogradska otvorena škola

www.bos.org.yu

Non scholae sed vitae discimus

Masarikova 5/12
11000 Beograd
Srbija i Crna Gora
tel. +381 11 30 65 800
faks +381 11 306 13 112
imejl: bos@bos.org.yu

*Naših 68 godina tradicije i moderno obrazovanje koje pružamo
... daje nam za pravo da smatramo da smo*

VAŠ PRVI... I PRAVI IZBOR...

*Dobrodošli na
Ekonomski Fakultet u Beogradu*

www.ekof.bg.ac.yu

F@M

FAKULTET ZA MENADŽMENT NOVI SAD

Vase Stajića 6
tel. 021/451-979 i 021/451-863
fax. 021/526-254

UPIS STUDENATA GENERACIJA 2005/06.

MISLITE LI O SVOJOJ BUDUĆNOSTI?

MENADŽMENT INFORMATIKA MEDIJI

2005/2006.

www.famns.edu.yu